

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**ПРОГРАМА ВИХОВАННЯ СТУДЕНТА
«ФАХІВЕЦЬ, ГРОМАДЯНИН, ПАТРІОТ»**

Київ – 2016

УДК 378.017 (072)
ББК 74.200 Я73
С 64

Ніколаєнко С.М., Шинкарук В.Д., Рудень Д.М., Сопівник Р.В., Сопівник І.В., Петрів Г.В., Кушнір А.О., Мойсєєв В.В., Давидова О.П. Програма виховання студента: «Фахівець, громадянин, патріот» / С.М.Ніколаєнко, В.Д.Шинкарук, Д.М.Рудень, Р.В.Сопівник, І.В.Сопівник, Г.В.Петрів, А.О.Кушнір, В.В.Мойсєєв, О.П.Давидова. – К.: «Ай Си Ес - Актив», 2016. – 74 с.

Рецензенти: **І.Д.Бех** – дійсний член, директор Інституту проблеми виховання НАПН України;
Г.П.Шевченко – дійсний член НАПН України, завідувач кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, доктор педагогічних наук, професор;
Л.В.Канішевська – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України;
С.В.Виговська – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Програма обговорена і схвалена на засіданнях семінару наставників академічних груп 20 квітня 2016 р., ректорату НУБіП України (протокол № 2 від 26.10.2016 р.), рекомендована до друку рішенням вченої ради гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП України (протокол № 2 від 6.10.2016 р.).

У програмі розкриваються концептуальні засади планування виховної роботи наставником академічної групи та іншими учасниками освітнього процесу, означається зміст і цілі виховання у їх послідовній і логічній реалізації від першого по четвертий рік навчання студента. Уміщено комплексний орієнтовний план виховної роботи наставника академічної групи, що базується на системно-ціннісному, особистісно-орієнтованому, суб'єкт-суб'єктному та діяльнісному підходах; включає знайомство з навчальним закладом, його історією, фундаторами, науковими школами, Києвом, Україною, славним минулим нашого народу; заходи з формування поваги до Гімну, національних символів, передбачає обговорення літературних творів на патріотичні теми, плекання інтересу й ціннісного ставлення до професії, формування здорового способу життя тощо. Програма враховує державний календар свят і пам'ятних дат, ювілеї, особливості професій типу «людина-природа», прославляє національних героїв, охоплює усі напрями змісту виховання, а її реалізація забезпечує гармонійний і різнобічний розвиток особистості студента.

У програмі закладені інструменти зворотного зв'язку щодо ефективності реалізації виховних функцій наставником академічної групи та іншими суб'єктами освітнього процесу університету.

Програма адресована науково-педагогічним працівникам та наставникам академічних груп природоохоронних і аграрних вищих навчальних закладів.

ЗМІСТ

1.	Концептуальні основи виховання особистості	5
2.	Організаційні засади виховної роботи	11
3.	Мета і завдання виховання у технології роботи наставника	16
4.	I рік навчання: «НУБіП – твоя нагорода! Колектив – дружна сім'я!»	22
5.	II рік навчання: «Київ – моє надбання! Україна – Батьківщина моя!»	26
6.	III рік навчання: «Професію здобути – успіху досягнути!»	30
7.	IV рік: «Від навчання до справи»	33
8.	Прикінцеві положення	35
9.	Виховні завдання та походження університетських свят і заходів	36
	1. Школа першокурсника	36
	2. Свято «День знань»	36
	3. День працівника освіти	37
	4. Молодіжний фестиваль «Студентська республіка»	38
	5. День захисника України	39
	6. День української мови і писемності	40
	7. Міжнародний день солідарності студентів	41
	8. День працівників сільського господарства	42
	9. День Національної Єдності	43
	10. Вечір спортивної слави	44
	11. Конкурс «Краса НУБіП України»	44
	12. Міжнародний фестиваль «Голосіївська весна»	45
	13. Всесвітній день здоров'я	46
	14. День довкілля	49
	15. День Матері	51
	16. День пам'яті та примирення	54
	17. День науки	57

	18. День університету	57
	19. День Конституції України	58
	20. День Державного Прапора України	59
	21. День незалежності України	61
10.	Індикатори ефективності реалізації програми виховання	66
11.	Стимули результативності виховного процесу	71
12.	Календар ювілейних дат на 2017 рік	72

1. Концептуальні основи виховання особистості

Відповідно до стратегічної програми розвитку «Голосіївська ініціатива 2020»¹ в Національному університеті біоресурсів і природокористування України, поряд з цілями навчання, значна увага приділяється вихованню загальнолюдських і національних цінностей. Знання, уміння і навички визначають обізнаність, рівень теоретичної підготовки, професійну кваліфікацію студента, у той час як особистісні якості, що є здатністю поводитись подібним чином у широкому діапазоні ситуацій, дозволяють застосовувати набуту компетентність у соціально корисних цілях.

Україна має самобутню історію, культуру, традиції і національних героїв. Специфічною особливістю минулої реальності нашого народу є те, що ми тривалий час знаходилися під гнітом колоніальних режимів, переживали періоди денационалізації, коли нівелювалась наша національна ідентичність, а відтак, руйнувалась ідейна основа побудови незалежної української держави, як форми самоорганізації її народу.

24 серпня 1991 року Верховна Рада України проголосила Акт державної незалежності України, який 1 грудня того ж року отримав загальнонародну підтримку на Всеукраїнському референдумі. Понад двадцять років ми жили у мирі, намагаючись втілити мрію українського суспільства – створення суверенної, демократичної, сильної держави, де усім громадянам незалежно від кольору шкіри, політичних поглядів, віросповідання, етнічної приналежності, віку і статі гарантуються права і свободи, відповідний рівень добробуту і щастя. Сьогодні, коли існують загрози виживанню нашої держави, коли проти країни і народу ведеться гібридна війна, **ціннісною основою виховання має стати патріотизм,**

¹ «Голосіївська ініціатива — 2020». Програма розвитку університету на 2015-2020 роки. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://nubip.edu.ua/node/10330> Голосіївська ініціатива 2020 – Назва з екрану

любов до своєї Батьківщини, віддане, дієве їй служіння, готовність захищати Україну навіть зі зброєю в руках. Як писав свого часу Іван Якович Франко: «Наш голосний, фразеологічний та в більшій частині нещирий, бо ділами не підпертий, патріотизм мусить уступити місце поважному, мовчазному, але глибоко відчутному народолюбству, що виявляє себе не словами, а працею»².

Важливість формування у студентів патріотичних якостей підкреслюється у Стратегії національно-патріотичного виховання дітей і молоді на 2016-2020 рр., затвердженій Указом Президента України від 13 жовтня 2015 року № 80/2015. У документі зазначається, що: «В Україні національно-патріотичне виховання дітей та молоді має стати одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства щодо розвитку громадянина як високоморальної особистості, яка плекає українські традиції, духовні цінності, володіє відповідними знаннями, вміннями та навичками, здатна реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства, сповідує європейські цінності, готова до виконання обов'язку із захисту Батьківщини, незалежності та територіальної цілісності України». У Стратегії наголошується, що **змістовною основою патріотичного виховання** мають бути приклади «... героїчної боротьби українського народу за самовизначення і творення власної держави, ідеалів свободи, соборності та державності, успадкованих, зокрема, від княжої доби, українських козаків, Українських Січових Стрільців, армій Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки, учасників антибільшовицьких селянських повстань, загонів Карпатської Січі, Української повстанської армії, українців-повстанців у сталінських концтаборах, учасників дисидентського руху в Україні. Також національно-патріотичне виховання має здійснюватися на прикладах мужності та героїзму учасників

² Франко І. Одвертий лист до галицької української молоді // Франко І. Вибрані твори: У 3-х т. – Т. 3. – Дрогобич, 2004. – С. 570-576.

революційних подій в Україні в 2004, 2013–2014 роках, учасників антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях»³.

Із огляду на це сьогодні в Національному університеті біоресурсів і природокористування України **знаннєцентриська концепція** підготовки фахівців **доповнюється формуванням у молоді відповідної системи ставлень** на основі валео-екологічних (природосвідомість, збереження здоров'я); особистісних (характерність); сімейних (родинність); громадянських (демократизм); національних (патріотизм); вічних, абсолютних (моральність) цінностей⁴. Наведені групи цінностей визначають **змістовий компонент виховного процесу**. На цьому ґрунті у людини формується ціннісне ставлення до дійсності, що виявляється у соціальнокорисній діяльності й поведінці, застосуванні набутих знань в ім'я добра, справедливості й процвітання України.

Теперішні проблеми в українському суспільстві, його ментальний, ідеологічний розкол, що породжує поляризацію політичних взаємин, ескалацію військового протистояння, громадянські непорозуміння, спричинені багато в чому і недостатньою культурно-просвітницькою, ідеологічною, виховною роботою держави, сім'ї і громадськості. В умовах реформування освіти, надмірно захопившись відмовою від існуючих традицій, особливо у вихованні підростаючого покоління, в Україні знівельовано ідейну спрямованість освітнього процесу, в основі якого мають бути національно-патріотичні цінності. У цьому зв'язку важливе значення має календар державних свят і пам'ятних дат та Пантеон Героїв, що необхідні суспільству для реалізації цілей **декомунізації**.

³ Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки.

Президент України; Указ, Стратегія від 13.10.2015 № 580/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580/2015>. – Назва з екрану

⁴ Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. – 3-тє вид., доопрац. і доп. / О. Вишневський. – К. : Знання, 2008. – 221 с..

Славні сторінки нашого минулого мають підкріплюватися в національній пам'яті відповідною системою свят, а імена героїв повинні вшановуватись, бо їх особистісні якості, подвиг життя мали б лягти в основу **виховного ідеалу**, як зразка людської поведінки і відносин, що впливають із розуміння мети життя⁵.

Важливо знати, що студентський вік – це період соціальної зрілості, коли молода людина визначилась у виборі професії, у неї склалися певні погляди і переконання, сформувалася «Я-концепція» (К. Роджерс). Студенти у переважній більшості перебувають на стадії самовиховання. У процесі самовиховання важливу роль відіграє виховний ідеал. **Самовиховання** є цілеспрямованою діяльністю, направленою на вироблення позитивних якостей і подолання негативних, коли об'єкт і суб'єкт виховання конвергуються (сходяться) в одній особі. М. Стельмахович підкреслює, що виховання досягає своїх цілей ефективніше тоді, коли воно підтримується самовихованням⁶, тобто коли студент виявляє активність, осмислює, міркує, аналізує, змінює себе і оточуючу дійсність відповідно до власних поглядів, переконань, ідеалів. Це відповідає такому типу взаємовідносин наставників і студентів, який охоплюється поняттям **«побудова партнерських стосунків»** на засадах **«педагогіки співробітництва»**, коли вихователь і вихованець є носіями предметно-перетворювальної активності, коли моральна норма не просто нав'язується, а пізнається суб'єктом самовиховання за допомогою методу природних наслідків (Ж.Ж. Руссо), коли істина «генерується з середини» (І.Д. Бех), а не дається в готовому вигляді. Роль наставника полягає у забезпеченні педагогічного супроводу становлення особистості майбутнього фахівця⁷.

⁵ Сопівник Р.В. Визначення пантеону героїв у контексті конструювання виховного ідеалу студентів // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: Збірник наукових праць. – 2015 – . Вип. 2 (65). – С. 242-250.

⁶ Стельмахович М.І. народна педагогіка. / М.І.Стельмахович. – К.: Радянська школа, 1985. – С.79

⁷ Сопівник Р.В. Виховання особистості майбутнього фахівця агропромислової галузі в контексті функцій наставника академічної групи / Р. В. Сопівник. // Виховання особистості в контексті професійної підготовки студентів

Таким чином, наставник академічної групи є центральною фігурою навчально-виховного процесу, головним «архітектором» педагогічних впливів на особистість. Як писав В. О. Сухомлинський, «Вихователь – це особа, яка за дорученням народу має повсякденний доступ до найдорожчого народного багатства – душі, розуму, думок, почуттів дітей, підлітків і юнацтва. Перед ним, із одного боку, моральні цінності, створені, вистраждані протягом століть, із другого – багатство народу, його майбутнє, його надія – молоде покоління. Вихователь творить найбільше багатство суспільства – ЛЮДИНУ»⁸.

Будь-яка діяльність, а особливо виховання, включає функцію планування, яка реалізується на основі результатів діагностики, виявлення індивідуально-психологічних особливостей студентів і колективу академічної групи та впливає із цілей виховання, детермінованих соціальною потребою. У вихованні **мета** є уявленням про результат формування особистості. Оскільки людина виховується впродовж життя («Вік живеш, вік учишся») і, як писав Т.Мор: «Не зупиняйся на досягнутому, завжди прагни найвищого», цілі апріорі не можуть бути кінцевими, тільки проміжними. Їх можна розглядати як своєрідну систему «перспективних ліній» (А.С.Макаренко), коли суб'єкт самовиховання за наставницької підтримки досягає «квітучої пори» або найвищої точки росту, «саме», на тому чи іншому етапі саморозвитку, самовиховання, професійного становлення.

Пропонована **програма виховної роботи** включає знайомство з навчальним закладом, його історією, фундаторами, науковими школами, Києвом, Україною, славним минулим нашого народу; заходи з формування

аграрних вищих навчальних закладів. Колективна монографія . [С.М.Ніколаєнко, В.Д.Шинкарук та ін.. за заг. ред. проф. С.М.Ніколаєнка]. – К. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2015. – С. 99-119.

⁸ Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Вибрані твори: В 5-ти т. – К., 1976 – Т. 1. – С. 32.

поваги до Гімну, національних символів; передбачає обговорення літературних творів на патріотичні теми, плекання інтересу і ціннісного ставлення до професії, формування здорового способу життя тощо. Програма враховує державний календар свят і пам'ятних дат, ювілеї, прославляє національних героїв, охоплює усі напрями змісту виховання, а її реалізація забезпечує гармонійний і всебічний розвиток особистості студента.

У програмі закладені інструменти забезпечення зворотного зв'язку про ефективність реалізації виховних функцій наставником академічної групи та іншими суб'єктами освітнього процесу університету.

2. Організаційні засади виховної роботи

Що слід розуміти під поняттям «організація»? Організовувати (від гр. інструмент) означає об'єднувати зусилля, ресурси для досягнення визначеної мети, упорядковувати, надавати довершеної форми, робити стрункішим, дієвішим, ефективніше досягати поставлених цілей, правильно застосовуючи наявні засоби. Організація будь-якої роботи передбачає планування, здійснення, контроль, стимулювання і координацію. Організація ж виховної роботи, окрім цього, включає оволодіння найновішими знаннями з теорії і методики виховання, передовим педагогічним досвідом та використання їх у формуванні гармонійно і всебічно розвиненої особистості майбутнього фахівця, оперуючи при цьому наявними можливостями як вищого навчального закладу, так і досяжного середовища, у частині підбору оптимальних методів, форм, засобів виховання, консолідує зусилля головних суб'єктів виховної роботи університетського освітнього середовища (професорсько-викладацький склад, наставники академічних груп, студентське самоврядування, молодіжні громадські організації, колективи художньої самодіяльності, сім'я тощо).

Отже, організовувати виховну роботу, означає надавати їй системності й комплексності.

Суб'єктами виховної роботи в Національному університеті біоресурсів і природокористування України (далі НУБіП України) є ректор, проректори, директор навчально-наукового центру виховної роботи і соціального розвитку, декани та їх заступники з виховної роботи, завідувачі кафедр, науково-педагогічні працівники, студентський актив (старости, представники структур студентського самоврядування, таких, як студентська організація і первинна профспілкова організація студентів та аспірантів).

Організаційне забезпечення і безпосереднє управління виховною роботою на рівні університету здійснює проректор із навчальної та виховної

роботи, якому підпорядкований Навчально-науковий центр виховної роботи і соціального розвитку (далі – Центр). Завдання останнього полягають у координації діяльності суб'єктів виховання, створення умов для функціонування органів студентського самоврядування. Центр на основі визначених критеріїв здійснює **моніторинг якості виховної роботи**, контроль і оцінювання її ефективності на рівні факультету, навчально-наукового інституту, конкретної академічної групи. Також Центр відповідає за організацію і проведення загальноуніверситетських виховних заходів, у підготовці яких важливу роль відіграє **кафедра культурології**. Безпосередньо організовують та здійснюють виховну роботу науково-педагогічні працівники, наставники академічних груп, діяльність яких спрямовують та контролюють декани факультетів і їх заступники з виховної роботи. Останні розробляють та виконують плани виховної роботи, відстежують дотримання студентами правил внутрішнього розпорядку, правил проживання їх у гуртожитках, організовують змістовне дозвілля молоді, вносять пропозиції щодо призначення наставників академічних груп, корегують зміст виховання відповідно до профілю професійної підготовки підопічних студентів та разом із наставниками академічних груп несуть персональну відповідальність за дотримання студентами правил внутрішнього розпорядку, навчальної дисципліни та правил проживання у гуртожитках.

Важливим суб'єктом виховної роботи є органи студентського самоврядування, які створюються на рівні університету, навчально-наукових інститутів, факультетів, студентського містечка, гуртожитків. Більшість масових заходів, які відбуваються в університеті, організовуються за активної участі студентів, що передбачають суб'єкт-суб'єктний та діяльнісний підходи у виховній роботі, базованій на принципах педагогіки співробітництва. Ректорат, Центр, деканати факультетів культивують паритетні відносини співпраці з студентськими самоврядними структурами в справі розробки, ухвалення та реалізації управлінських рішень, що стосуються життєдіяльності університету

та його підрозділів. Такий демократичний менеджмент дає хороші результати ефективного управління освітньою системою університету, посилює динамізм у її розвитку, розвиває організаторські навички та лідерські якості студентів, формує у них почуття відповідальності, сприяє залученню прогресивних ідей, цікавих думок, які невпинно здатна генерувати молодь.

Старости та наставники, діяльність яких регулюється окремими положеннями, призначаються в академічні групи спеціальними наказами.

В університеті функціонує науково-методичний семінар підвищення педагогічної майстерності наставників студентських груп, змістовне та методичне забезпечення функціонування якого здійснює **кафедра педагогіки**. У рамках семінару щороку проходять підготовку науково-педагогічні працівники, стаж роботи яких не перевищує трьох років та яким за наказом ректора університету ввірені академічні групи першого курсу. Згідно з робочою програмою семінару слухачам пропонуються тематичні лекції та практичні заняття, майстер-класи на теми: «Виховання особистості в контексті функцій наставника академічної групи», «Виховна робота наставника 1 курсу: напрями, планування, дієвість»; «Методи діагностики особистості й колективу», «Художні колективи, студії, гуртки кафедри культурології як форми виховання естетичної культури студентів», «Виховання здорового способу життя студентів у спортивних секціях та абонементних групах кафедри фізичного виховання», «Міжособистісні взаємини в студентській групі: соціометричні методики», «Інноваційні методи та форми виховання особистості студента», «Виховання і самовиховання молоді на засадах національно-патріотичних цінностей», «Виховання духовності сучасної молоді», «Діалогізація відносин науково-педагогічних працівників та студентів», «Біоетика як складова світогляду сучасної молоді». Науково-методичний семінар наставників завершується у червні кожного навчального року поданням випускної роботи, за результатами якої науково-педагогічним працівникам видаються сертифікати. Останні враховуються при визначенні рейтингу науково-

педагогічного працівника та дають право наставницької опіки над групою на чотири роки.

Кафедра педагогіки створює для наставників методичні рекомендації, навчальні посібники, наповнює матеріалами з організації виховної роботи електронні ресурси.

Кафедра культурології забезпечує розвиток творчих здібностей студентів, розвиває їх художні нахили та обдарування, формує у молоді естетичну культуру смаки, ідеали, почуття й уміння творити красиве. При кафедрі культурології діє близько 30 колективів художньої самодіяльності, клубів за інтересами, студій, гуртків, де студенти на основі вибіркового ставлення до дійсності можуть реалізувати свій креативний потенціал.

Кафедра фізичного виховання спрямовує зусилля на прищеплення студентам здорового способу життя як норми поведінки, невід'ємного компоненту загальної культури особистості, реалізуючи це завдання на заняттях з фізкультури, у процесі роботи спеціальних медичних груп та груп лікувальної фізкультури, спортивних секцій, клубів, у процесі проведення спортивних змагань, турнірів, зустрічей, турпоходів тощо. Кафедра фізичного виховання відповідає за організацію загальноуніверситетських фізкультурно-спортивних заходів, координує роботу спортивних кімнат у гуртожитках студмістечка.

Кафедра військової підготовки забезпечує військово-патріотичне виховання молоді, готує офіцерів і солдат, формує готовність студентів до виконання обов'язку з захисту Вітчизни. Кафедра організовує і проводить заходи з нагоди Дня захисника України, Дня Збройних сил України, долучається до відзначення інших військово-патріотичних свят.

Важливу роль у виховній роботі університету відіграють інші кафедри гуманітарно-педагогічного факультету, такі, як **кафедра історії та політології**, що надає рекомендації в частині коригування змісту патріотичного виховання, формування політичної культури студентів,

прищеплює молоді любов до Батьківщини шляхом виховуючого навчання, у процесі викладання дисциплін «Історія української державності», «Історія аграрної освіти і науки», видаючи книги про минулу реальність університету (**«Історія та сучасність Національного університету біоресурсів і природокористування України»**), його фундаторів (**«Вони прославили університет»**).

Мовні кафедри забезпечують розвиток комунікативних здатностей, мовної компетентності молоді на заняттях, спеціальних курсах, семінарах, виховних заходах, у процесі яких формується ціннісне ставлення до **державної та іноземних мов** і досконале володіння мовними засобами.

3. Мета і завдання виховання в технології роботи наставника

Костянтин Дмитрович Ушинський писав: «Що сказали б ви про архітектора, який, закладаючи нову будівлю, не зумів би відповісти вам на запитання, що він хоче будувати – храм, присвячений богові істини, любові і правди, просто будинок, у якому жилося б затишно, красиві, але не потрібні урочисті ворота, якими б милувались подорожні, роззолочений готель для оббивання нерозважних клієнтів, кухню для готування страв, музей для збереження рідкостей чи, нарешті, сарай для складання туди різного, у житті вже нікому непотрібного мотлоху? Те саме ви повинні сказати про вихователя, який не зуміє чітко й точно визначити вам мету своєї виховної діяльності... Ось чому, ввіряючи вихованню чисті й вразливі душі дітей для того, щоб воно привило в них перші, а тому найглибші риси, ми маємо цілковите право спитати вихователя, якої мети він добиватиметься у своїй діяльності, і вимагати на це питання ясної і категоричної відповіді»⁹.

Головна мета національного виховання – набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді, незалежно від національної приналежності, рис громадянина Української держави, розвиненої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури¹⁰.

В умовах сьогодення **мета** має передбачати формування в молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського й конституційного обов'язку з захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як

⁹ Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання: Вибр. пед. твори: У 2 т. / К.Д.Ушинський. – К., 1983. – Т. 1, С. 196.

¹⁰ Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти. [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://olenivkadp.at.ua/load/koncepcija_vikhovannja_ditej_ta_molodi/1-1-0-9 - Назва з екрану

правової, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації¹¹.

Відомо, що технологія виховання – це наукове проектування **чітко визначеного результату формування особистості**, що реалізується поетапно (алгоритмічність), передбачає аналіз досягнення проміжних цілей (діагностичність) та відзначається системністю, що включає сукупність елементів, пов'язаних функціональною єдністю (суб'єкти, мета, зміст, форми, методи, прийоми, засоби, результат, його контроль і корекція)¹².

Як відомо, формуванням особистісних, соціально важливих якостей студентів має займатись **наставник академічної групи**. Для чого? Щоб здобуті студентом знання, задатки, розвинені до рівня таланту, сформовані уміння і навички, опановані прогресивні способи ведення агрогосподарства шляхом правильного морального вибору були поставлені на службу доброму, вічному й розумному, справедливому, загальнолюдському й національному.

Діяльність наставника академічної групи є технологічною, включає реалізацію визначених функцій: діагностичної, планувальної, організаційної, мотиваційно-стимулюючої, інформаційно-комунікативної, ціннісно-орієнтаційної, «взірця для наслідування», координаційно-спрямовуюча. Функції, що їх виконує наставник академічної групи, впливають із завдань та обов'язків, викладених у спеціальному положенні.

Будь-яка робота розпочинається з всебічного вивчення її предмета. У випадку виховання студентів і формування колективу групи наставнику слід детально дослідити, застосовуючи апробовані, валідні, релевантні методики діагностики, особистість кожного вихованця зокрема, а також вивчити рівень

¹¹ Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді. Наказ МОН України № 641 від 16 червня 2015 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/. – Назва з екрану.

¹² Сопівник І.В. Виховання моральної відповідальності сільської молоді: [монографія] / І.В.Сопівник. – К. :ЦП «Компринт», 2014. – С. 176

розвитку групи, її згуртованість на певних етапах становлення, розкрити специфіку міжособистісних взаємовідносин, виявити наявні мікрогрупи, встановити, за яким принципом вони формуються. Наставник повинен володіти методиками соціометрії та референтометрії, експрес-методиками виявлення осіб, схильних до лідерства. Але найважливіше – отримати інформацію про індивідуально-психологічні особливості кожного студента, його інтелектуальні здатності, широту ерудиції, ставлення до навчання, схильності та обдарування, зрештою, рівень вихованості й культури. Наставник має вивчити мікросередовище, детально ознайомитися із тими можливостями, сукупністю існуючих форм, традиціями, які склалися у системі виховної роботи університету, регіону. Отже, перша і найважливіша функція, яку реалізує наставник – **дослідно-діагностична**. Вона є своєрідним фундаментом, на якому вихователь вибудовує складну архітектуру проектно-організаційної діяльності, направленої на розробку відповідних шляхів реалізації виховних впливів на особистість.

На основі всебічного вивчення предмета та умов діяльності наставник здійснює **планування, проектуючи виховну роботу** стосовно кожного студента та колективу групи в цілому (планувальна функція). Розробляється спеціальний підхід до окремо взятого вихованця, який враховує рівень його вихованості, індивідуально-психологічні особливості (темперамент, нахили і обдарування, ціннісні орієнтації). Варто підготувати взірцеву модель особистості, на яку як наставник, так і його підопічні орієнтуватимуться. При складанні плану-проекту враховувати рівень актуального і зону найближчого розвитку студента (Л. Виготський), застосовуючи принцип випереджувального становлення особистості.

Після розробки планів і проектів формування академічної групи та кожного її індивіда наставник, озброївшись необхідними знаннями, володіючи арсеналом форм, методів, прийомів і засобів виховної роботи, у співпраці з активом, забезпечує реалізацію індивідуальних і колективних

виховних планів і програм. Тому слід виділити **організаційно-реалізуючу функцію**. Втілюючи її, наставник має дотримуватись етапів розгортання відповідних методик чи технологій, основних закономірностей і принципів виховання. Але необхідно пам'ятати, що діяльність наставника – це мистецтво, у якому виявляється його творчість та індивідуальна майстерність, а відтак, виховна робота не може обмежуватись «прокрустовим ложем» наперед заданих шаблонів.

Наставнику необхідно працювати ненав'язливо, здійснюючи педагогічний супровід становлення майбутнього фахівця як людини, тому опікун академгрупи виконує **мотиваційно-стимулюючу функцію**, що включає комплекс цілеспрямованих послідовних педагогічних дій із долучення молоді до важливих для них подій. На основі **рефлексії**¹³ стимулюється саморозвиток. Також педагог повинен створювати умови, відповідний морально-психологічний клімат, творчу атмосферу, які спонукають вихованців до самореалізації, скеровують на участь у соціальнозначимих проектах. Педагогічний супровід завжди бінарний, бо передбачає поєднання діяльності наставника і самодіяльності вихованця. Наставник повинен уміти конструювати мотивують умови розвитку особистості вихованця (див. § 11), направлені на залучення його до соціальнозначимих відносин із позиції їх активного учасника (Л. Уманський)¹⁴. Наприклад: кожен із членів студентського колективу має займатися фізкультурою і спортом, вести здоровий спосіб життя, бо у цьому році академічна група, студенти якої здобули найбільшу кількість призових місць у спартакіаді, нагороджується безкоштовними путівками на Чорне

¹³ **Рефлексія** (від лат. reflexio – звернення назад) звернення уваги суб'єкта на самого себе і на своє «Я». Рефлексивна свідомість проявляється в осмисленні і переживанні людиною як окремої дії, вчинку, так і смислу буття. Виникнення у людини здатності до рефлексії свідчить про високий рівень її самосвідомості, готовність не тільки до самопізнання, а й корекції своєї поведінки, способу життя. Рефлексія виявляється тоді, коли особистість подумки виділяє себе із сфери буття, життєвої ситуації і оцінює в співвідношенні з моральними еталонами.

¹⁴ Уманський А. Л. Педагогічний супровід дитячого лідерства / А. Л. Уманський. – Кострома : КГУ, 2004. – 290 с.

море; виконувати громадські доручення почесно, бо більшість членів активу студентського самоврядування згодом стали керівниками і мають високооплачувану роботу. Досягнути успіху їм допомогла громадська активність.

На різних етапах реалізації наставником своїх основних завдань виконується **контрольно-коригуюча функція**. У ході втілення проектів і планів щодо формування особистості студента та колективу, наставник відповідно до обставин змінює свою методику чи підходи. Шляхом корекції забезпечується підвищення ефективності виховних впливів. Виховна діяльність передбачає творчість педагога, адекватну конкретній ситуації, адже немає однакових студентів, так само не існує абсолютно ідентичних умов і обставин. Навіть незначні зміни дрібних деталей можуть призвести до перетворення «тла» виховної взаємодії, що змушує перебудовувати тактику педагогічних дій.

Інформаційно-комунікативна функція виконується наставником перманентно пронизує кожен іншу функцію. Наставник підказує підопічним, що і як треба робити, на що слід звернути особливу увагу, який із шляхів пізнання істини чи засвоєння елементів моральної поведінки, розвитку інтелектуальних, вольових, комунікативних якостей є найоптимальнішим. При цьому також відбувається зворотний зв'язок із вихованцем, педагог отримує інформацію про ставлення студента до процесу самовдосконалення та розвитку в заданому напрямі, рівень сприйняття, розуміння, осмислення підопічним предмета осягнення. Добре налагоджений інформаційно-комунікативний контакт закладається на ґрунті довірливих стосунків. Наставник спілкується із викладачами-предметниками, суб'єктами навчально-виховної роботи університетського колективу, керівництвом університету, батьками студентів у справі виховання підопічних увіреної академічної групи.

Ціннісно-орієнтаційна функція. Наставник є носієм домінуючих у суспільстві загальноприйнятих цінностей, фокусуючись на яких, він свідомо чи мимоволі формує у студентів вибіркоче, вартісне ставлення до дійсності.

Окрім того, наставник усім своїм єством повинен прагнути досконалості в гармонійному розвитку своєї особистості, знання якої глибокі, вчинки шляхетні, прояви поведінки узгоджуються з правом, мораллю і культурою, зовнішній вигляд бездоганний. Наставник має бути професійним викладачем, у своїй справі – вмiлим і досвідченим фахівцем, явним лiдером, бо тільки прикладом власних досягнень він може виховати велику людину («Учив, як жив, жив, як учив» Г.Сковорода). У цьому і полягає **функція «взірця для наслідування»**, що її виконує наставник, особистий приклад якого має бути унаочненням ідеалу людини з бездоганною, шляхетною, інтелігентною, культурною поведінкою: «Бурчання наскучить, а приклад научить».

Координаціо-спрямовуюча функція. Як уже зазначалося, наставник – центральна фігура навчально-виховного процесу, його найважливіший суб'єкт, активність якого направлена на взаємодію із студентом та усіма суб'єктами організаціо-виховної роботи як університету, так і за його межами. Наставник покликаний об'єднувати і вмiло, невимушено направляти зусилля різних інститутів, учасників освітнього та соціального процесу (посадові особи університету, батьки, професорсько-викладацький склад, актив колективу групи, університету, практичний психолог, громадські організації, спортивні секції, гуртки, художні колективи, клуби за інтересами, творча інтелігенція, успішні люди тощо) на взаємодію з кожним індивідом в цілях його розвитку та становлення як особистості.

Отже, наставник виступає в ролі «архітектора» виховної роботи зі студентами академічної групи, забезпечує реалізацію системного підходу у формуванні особистості майбутнього фахівця впродовж чотирьох років навчання.

4. I рік навчання:

«НУБіП – твоя нагорода! Колектив – дружна сім'я!»

Треба враховувати, що в цей період відбувається адаптація, першокурсника до умов вищого навчального закладу, його знайомство з новими реаліями життя і праці. Відомо, що будь-яка зміна умов функціонування живих організмів спирається на запас їх фізичної міцності й здатності до психічної саморегуляції та застосування стратегій поведінки, що забезпечують певний амортизаційний ефект адаптаційного стресу. Із огляду на це наставник академічної групи має приділяти увагу формуванню в молоді здорового способу життя (харчування, рухова активність, раціональний режим праці й відпочинку, загартування, профілактика шкідливих звичок), щоб період адаптації не став причиною фізичного й психічного виснаження, погіршення стану здоров'я.

Прийняту кожним студентом **присягу** слід проаналізувати за допомогою методу «мозкового штурму» на одній із організаційно-виховних годин. Спонукаючи студента до глибоких роздумів над смислом кожної закладеної у зміст присяги фрази. Наставнику треба формулювати чіткі за формою й категоричні за змістом вимоги до підопічних вихованців, наголосити на правах і обов'язках, що впливають із нового статусу, аби студент знав, за що хвалять, а за що наказують¹⁵. Слід детально обговорити правила внутрішнього розпорядку, правила поведінки в гуртожитку, звернути увагу на оцінку результатів праці студента інструментами академічного рейтингу.

При цьому діяльність усіх суб'єктів виховної роботи має базуватися на даних діагностики групи і кожного її індивіда. На цьому етапі потрібно використовувати соціометричну методику Джейкоба Морено (вивчення

¹⁵ Макаренко А.С. Колектив и воспитание личности / – М. А. С. Макаренко: «Педагогика», 1972. – 333 с.

міжособистісних стосунків, наявних мікрогруп, за яким принципом вони формуються, виявлення «соціометричних зірок», тих, кому віддають перевагу, відторгнутих тощо). За допомогою валідних, оптимальних, зручних у застосуванні експрес-методик виявити індивідуально-типологічні особливості студентів групи, осіб, схильних до лідерства (психогеометричний тест Сюзан Делінгер), з числа яких буде формуватись актив групи.

Студент має опанувати історію, бачити структуру університету, познайомитися з його фундаторами, традиціями, науковими школами за профілем освіти¹⁶, навчитися орієнтуватись у просторі, правильно планувати свій час, оволодіти способами самостійного пошуку істини, накопичення суб'єктивно нових знань, зрозуміти особливості використання можливостей інформаційного освітнього середовища університету для власного професійного й особистісного становлення.

У другому семестрі першого року навчання наставник продовжує, здійснюючи педагогічний супровід, формування академічної групи як колективу та діяльності кожного його індивіда, але при цьому має перекладати частину своїх функцій на актив, забезпечувати максимальну рольову диференціацію, закріплення обов'язків за певними вихованцями у системі студентського самоврядування, що свідчитиме про організованість підопічних студентів. Вимоги необхідно ставити усій підопічній групі, застосовуючи логіку педагогіки паралельної дії (коли ми маємо справу з колективом). Слід приділяти значну увагу підтримці традицій, формувати педагогічно спрямовану громадську думку, спираючись на загальнолюдські й національно-патріотичні цінності. Педагогічно спрямована громадська думка є однією з найважливіших ознак колективу. Громадська думка – це спільне судження людей, яке виникає в процесі їх діяльності та спілкування і

¹⁶ Ніколаєнко С.М. Історія та сучасність Національного університету біоресурсів і природокористування України / [Ніколаєнко С.М., Білан С.О., Лановіюк Л.П., Рудень Д.М., Шинкарук В.Д.]; за заг. ред. С.М.Ніколаєнка. – К. : Тов-во «АВАНТА-ПРИНТ», 2015. – 140 с.

виражає їхнє ставлення до різних явищ, проблем, тенденцій навколишньої дійсності, що мають загальний інтерес. В основі громадської думки лежить спільне судження аксіологічного характеру (оціночно-вартісне). На думку С.Л. Рубінштейна, судження – складний вольовий акт, яким люди щось заперечують або стверджують і, отже, виявляють своє критичне ставлення до подій і явищ, фактів життя¹⁷. **Громадська думка колективу** – вираження ставлення цього колективу до явищ суспільного, політичного, культурного життя країни, до світоглядних позицій, ідейно-політичних цінностей і моральних норм, до подій у житті університету, групи, завдань, що стоять перед ними, до вчинків і поглядів товаришів. Думка колективу проявляється в процесі спілкування на зібраннях органів самоврядування; під час диспутів і обговорення книжок, фільмів; у засобах масової інформації вищого навчального закладу.

На першому році навчання рекомендується проводити такі заходи:

І рік навчання І семестр

Місяць	Назва заходу
<i>Серпень</i>	Знайомство з історією та сучасністю Національного університету біоресурсів і природокористування України. Відвідування музею історії НУБіП України, Алеї Слави.
	Студент НУБіП України: його права і обов'язки (правила внутрішнього розпорядку університету).
	Опитування студентів для виявлення їх побажань щодо планування організаційно-виховної роботи.
<i>1 Вересня</i>	Урочиста посвята студентів-першокурсників (Присяга). День Знань.
	Перша лекція на тему «Я громадян України, студент НУБіП України».
<i>(за графіком)</i>	Екскурсія ботанічним садом НУБіП України.
17.09	Свобода і мир (до Міжнародного Дня Миру).
18.09	Ярмарок винаходів та інноваційних ідей (до Дня винахідника).
<i>Жовтень</i>	Студентська республіка (молодіжний фестиваль, гра «Вибори»).
<i>Жовтень (за графіком)</i>	Відвідування Української лабораторія якості і безпеки продукції АПК (сmt. Чабани).
	Інформування студентів групи щодо правил поведінки під час масових заходів, загрозах терористичних актів, воєнних дій, першій

¹⁷ Красовицький М.Ю. Формування громадської думки учнівського колективу / М. Ю. Красовицький.- К. :Рад. школа, 1979.

	допомозі при пораненнях (спільно з фахівцями кафедри військової підготовки).
14 10	День захисника України.
<i>Листопад</i>	Володимирська гірка, Михайлівський золотоверхий монастир, Собор Святої Софії.
<i>(за графіком)</i>	Музей анатомії (НУБіП України).
	Залучення студентів до тижня української мови та писемності.
17.11	Міжнародний день солідарності студентів.
	День пам'яті жертв голодомору та політичних репресій.
<i>Грудень</i>	Музей української звитяги (м. Київ, вул. Григорія Сковороди, 2).
1.12	День національної єдності.
1.12	«СНІДу – СТОП» (Всесвітній день боротьби зі СНІДом)

І рік навчання II семестр

Місяць	Назва заходу
<i>Січень</i>	Регіональні особливості новорічно-різдвяних звичаїв та обрядів.
<i>Лютий</i>	Музей історії Києва (м. Київ, вул. Богдана Хмельницького, 7).
<i>Лютий</i>	«Краса НУБіП України».
II половина лютого	Вшанування героїв «Небесної сотні».
<i>Березень</i>	Шевченківський національний заповідник (м. Канів).
<i>Березень</i>	«Голосіївська весна».
<i>Квітень</i>	Музей «Чорнобиль» (м. Київ, вул. Хорива, 1).
7.04	Всесвітній день здоров'я.
	Впорядкування території університету.
<i>Травень</i>	Екскурсія Андріївським узвозом.
7-8 травня	Відзначення Дня пам'яті та примирення (присвячені пам'яті жертв Другої світової війни) – Меморіал Слави НУБіП України.
	Екскурсія до музею «Золоті Ворота» (м. Київ, вул. Володимирська, 40-а).
Остання п'ятниця травня	День університету.
28 червня	День Конституції України.
	Музей народної архітектури та побуту України (м. Київ, вул. Червонопрапорна, 1).
	Опитування студентів для виявлення їх думок щодо удосконалення навчально-виховного процесу.
<i>Протягом року</i>	Робота з батьками студентів - «Зустріч із батьками першокурсників»; - «Надсилання подяк батькам кращих студентів»; - «Розсилка sms повідомлень батькам за результатами сесії».
<i>Протягом року</i>	Проведення виховних годин та бесід з студентами, які мешкають у гуртожитку.
<i>Протягом року</i>	Проведення бесід зі студентами щодо навчальної дисципліни і культури поведінки.
<i>Протягом року</i>	Пропаганда здорового способу життя. Проведення зі студентами інформаційно-пізнавальних лекцій; «Режим праці і відпочинку»; «Правильне харчування – хороше здоров'я».
<i>Протягом року</i>	Залучення студентів до роботи у гуртках, художніх колективах, спортивних секціях, клубах за інтересами.

5. II рік навчання:

«Київ – моє надбання! Україна – Батьківщина моя!»

У цей період наставник має вживати заходів щодо знайомства студентів із пам'ятними і вартими уваги місцями Києва та України.

Студенти мають знати, що члени колективу університету, як молодь, так і викладачі, відіграли ключову роль в обороні столиці м. Києва в роки Другої світової війни 1939-1945 рр. Найкраще організаційно-виховні години та інші заходи, присвячені розкриттю ролі студентів і викладачів в обороні Києва, проводити у День пам'яті та примирення 8 травня. У ці дні варто згадати мужніх оборонців столиці – студентів і викладачів нашого університету, які першими дали бій лютому ворогу на рубежах м. Києва у липні-серпні 1941 р. Саме в той час створювалися штурмові загони, формування добровольців-оборонців. На терені нашого університету пролягала лінія оборони, велися найзапекліші бої за кожен п'ядь землі. Саме тут здійснив свій легендарний подвиг відважний герой, студент Яків Близнюк. Коли на оборонців рухався ворожий танк, Яків, обв'язавшись гранатами, кинувся під гусениці танка зі словами: «За Батьківщину! За Київ!» Пролунав вибух – ворожа бронемашина була виведена з ладу. Ціною свого життя двадцятирічний юнак допоміг своїм товаришам ще тривалий час утримувати бойові позиції. У цей час особливий героїзм і відвагу проявили студент факультету механізації Вільям Давидов, студент 3-го курсу лісотехнічного інституту Леонід Богуш, студент 3 курсу факультету агрохімії і ґрунтознавства, староста групи, голова студентського профкому сільськогосподарського інституту Микола Скиба. Він був бійцем-розвідником штурмового загону, і саме його образ ліг в основу пам'ятника Меморіалу Слави.

Студенти мають знати сучасну героїчну історію Києва, героїв Небесної Сотні, які загинули на майдані Незалежності та прилеглих до нього вулицях.

Слід наголосити, що до Небесної Сотні входить студент нашого університету Устим Голоднюк, який поліг у боротьбі за ідеали справедливості, демократії й незалежності разом із іншими патріотами України на центральних вулицях міста Києва 20 лютого 2014 року.

Студенти мають знати Гімн, історію виникнення Герба і Прапора, поважати національні символи. Паралельно, необхідно приділяти увагу опануванню студентами прийомів самовиховання, які будуть потрібні для самовдосконалення та професійного становлення впродовж навчання в університеті й не тільки.

Герб держави Україна – один із чотирьох її офіційних символів поряд із Прапором, Гімном і Конституцією. 19 лютого 1992 року затверджено Малий Державний Герб України. Конституцією також передбачений і Великий Державний Герб, однак досі його не прийнято.

Центральною геральдичною фігурою Герба є Тризуб Володимира I Святого, Великого князя Київського, володаря Русі. Окрім цього, згідно з Конституцією України елементом Великого Герба мусить бути герб Війська Запорозького¹⁸.

У цьому році навчання доцільно робити акцент на вивченні пам'ятних місць та **місць, вартих уваги, у різних куточках України**. Звертати увагу на **переможну історію нашого народу**, що укріплюватиме віру молоді в незламну силу українства в боротьбі за національне визволення (битва на Синіх Водах, битва під Оршею, Конотопська битва). Наставникам академічних груп та іншим суб'єктам виховної роботи слід емансипуватися від превалювання трагізму, катастроф і поразок у календарі пам'ятних дат. Зміст патріотичного виховання має носити оптимістичний характер й формувати переконання студентів у здатності народу до творення держави, ефективної її оборони, протистояння ворогам-агресорам. При цьому варто

¹⁸ Держави Герб Україна. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D1%80%D0%B1_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8 – Назва з екрану.

зосереджувати увагу молоді на прикладі легендарних «Кіборгів» (оборонці Донецького аеропорту), «Промбергів» (оборонці авдіївської промзони), військового льотчика Костянтина Могилка, який, наказавши екіпажу катапультиватися, ціною власного життя відвів підбите терористами повітряне судно від густонаселених районів міста Слов'янськ (нагороджений званням Героя України посмертно), подвигу Героїв Крут тощо.

II рік навчання I семестр

Місяць	Назва заходу
<i>1 Вересня</i>	День знань
<i>Вересень</i>	Опитування студентів для виявлення їх побажань щодо планування організаційно-виховної роботи на рік.
<i>8 вересня</i>	Битва під Оршею 1514 р. ¹⁹
	Кам'янець-Подільська фортеця (Хмельницька область).
	Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини в Переяславі-Хмельницькому (Київська область).
	Мамаєва Слобода (Центр народознавства «Козак Мамай») (м. Київ, вул. Михайла Донця, 2).
<i>Жовтень</i>	Музей історії Десятинної церкви (м. Київ, вул. Володимирська, 6/1).
14.10	Козацькому роду – нема переводу. Покрова Пресвятої Богородиці.
17.10	День українського студента (перемога Революції на граніті).
<i>Жовтень</i>	Студентська республіка.
	Державні символи України.
<i>Листопад</i>	Історико-археологічний музей «Прадавня Аратта – Україна» (с. Трипілля, Київська обл.).
	Мистецький Арсенал (Цитадель).
<i>17.11.</i>	Міжнародний день солідарності студентів.
	Здоровий спосіб життя – вимога часу.
	Моя майбутня професія (День працівника сільського господарства).
<i>Грудень</i>	Битва на Синіх Водах 1362 ²⁰ .
1.12	СНІД – небезпечна реалія сьогодення.
6.12	Зустріч із представниками Збройних сил України, учасниками АТО.

¹⁹ **Битва під Оршею** – відбулася 8 вересня 1514 року між 15-тисячним військом під командуванням князя Костянтина Івановича Острозького, на той час Гетьмана Великого князівства Литовського, Руського, Жемайтійського і Королівства Польського, яке перемогло московське військо на чолі з воєводою Іваном Челядніним.

²⁰ **Битва на р. Сині Води** – 25 грудня 1362 р. – битва, що відбулася на річці Сині Води (тепер Синюха – притока Південного Бугу) між литовсько-руським військом Великого князя Литовського Ольгерда Гедиміновича та ордами монголо-татарських правителів на Поділлі, поблизу фортеці Торговиці (тепер село Новоархангельського району Кіровоградської області).

Унаслідок здобутої перемоги Ольгерд відвоював у татар Київ і захоплене ними у середині 13 століття Поділля і розширив свої володіння далеко на південь у напрямку до Чорного моря. Перемога литовсько-руського війська у Синьоводській битві задовго до Куликовської битви 1380 року підірвала могутність Золотої Орди і поклала початок звільненню східнослов'янських народів від монголо-татарського іґа.

10.12	Поряд із правами ідуть обов'язки (День прав людини).
	Підсумки роботи за семестр.

II рік навчання II семестр

Місяць	Назва заходу
<i>Січень</i>	Українські звичаї та обряди.
22.01	Українська державність: історія та сучасність (до Дня Соборності України).
29.01	Вшанування пам'яті героїв Крут (екскурсія на Аскольдову могилу м. Київ).
<i>Лютий</i>	Музей гетьманства (м. Київ, вул. Спаська, 16-б).
14.02	Мистецтво кохати (до Дня Валентина).
	«Краса НУБіП України».
<i>Березень</i>	Національний музей Тараса Шевченка (м. Київ, бул. Т. Шевченка, 12).
	«Голосіївська весна».
8.03	Міжнародний жіночий день (виховання поваги до жінки-матері).
<i>Квітень</i>	Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця» (м. Батурин, Чернігівська обл.).
22.04	Бережімо багатства планети! (День землі).
26.04	Дзвони Чорнобиля... (День Чорнобильської трагедії).
<i>Травень</i>	Національний парк «Софіївка» (м. Умань, Черкаська вул.).
8.05	Пам'ять поколінь (День пам'яті та примирення).
Остання п'ятниця травня	День університету.
Друга неділя травня	«Мамо, вічна і кохана...» (День матері).
28 червня	Конотопська битва 1659 р. ²¹
	Підсумок роботи за семестр та навчальний рік.

²¹ **Конотопська битва** – переможна битва українського війська гетьмана Івана Виговського у союзі з Кримським ханством над московським військом на чолі з князем Трубецьким, воєводами Пожарським і Ромодановським біля міста Конотоп сучасної Сумської області, що відбулась 27 – 29 червня 1659 року.

6. III рік навчання: «Професію здобути – успіху досягнути! »

Наставник академічної групи забезпечує проектування професійної біографії студента. Передбачається відвідування провідних агропідприємств. Студент перебуває на стадії самовиховання. Наставник має зосередити увагу на екологічному вихованні, оскільки студенти НУБіП України є представниками біономічних професій типу «людина-природа», то насамперед мають усвідомити, що світ природи є середовищем існування людини, яка зацікавлена в збереженні його цілісності, чистоти, гармонії. На наш погляд, особистість із сформованою екологічною культурою відзначається наявністю таких якостей, як ціннісне ставлення до землі та гуманне ставлення до тварин і живої природи.

Ціннісне ставлення до земельних ресурсів – професійно важлива якість особистості, що включає засвоєнні знання про земельні ресурси та вплив на них людини; патріотичні погляди, переконання; ідеали у ставленні до рідної землі, суб'єктивні переживання в оцінці землі як унікальної, одухотвореної годувальниці; усвідомлення необхідності ведення екологічно безпечного господарства, раціонального використання земельних ресурсів (досягнення економічно доцільного й екологічно безпечного рівня віддачі від одиниці цих ресурсів, дотримання збалансованості й необхідного рівня вмісту поживних речовин у ґрунті, запобігання різним видам ерозії, запровадження енергоощадних, біо- та екобезпечних технологій обробітку ґрунту, науково обґрунтоване проведення меліоративних заходів); а також сформовані на цій основі уміння й навички екологічно безпечного господарювання, прогнозування власних ближніх та віддалених наслідків господарської діяльності в аграрній сфері та здатність відповідати за свої дії перед власною совістю, державою, наступним поколіннями.

Гуманне ставлення до тварин та живої природи – це якість особистості, яка проявляється в етичному, обережному, турботливому поводженні з тваринами та іншими живими організмами, наділеними відчуттями та сприйманням, які негативно реагують на фізичний біль та брутальне ставлення до них із боку людини. Поводження майбутнього фахівця з тваринами і рослинами має відповідати принципам універсальної етики Альберта Швейцера, що передбачає повагу до всього живого. Змістовне наповнення виховних заходів має пронизувати філософія ноосферогенезу, вимоги сталого розвитку суспільства.

На цьому етапі наставнику в підопічній академічній групі доцільно застосовувати інтерактивні форми і методи, аналізувати біографії лідерів агропромислового комплексу, членів Ради роботодавців університету, спробувати з'ясувати секрет їх професійного успіху.

Необхідно проводити зустрічі з роботодавцями, які окреслюють замовлення на фахівця, що диктується вимогами ринку праці. Уявити ідеальний образ фахівця у галузі, визначити кластер (набір) професійно важливих особистісних якостей. На основі цього наставник академічної групи має виконувати тьюторські функції, конструюючи професійну спрямованість підопічного студента шляхом вибору доцільних дисциплін селективної частини навчального плану з урахуванням контексту майбутнього місця роботи. При цьому не допускаються нав'язування студенту своєї точки зору, спонукання до правильного вибору тільки шляхом переконання з врахуванням індивідуально-психологічних особливостей вихованця та його уявлень про майбутню професійну діяльність.

III рік навчання I семестр

Місяць	Назва заходу
<i>1 Вересня</i>	День знань.
<i>Вересень</i>	Опитування студентів для виявлення їх побажань щодо планування організаційно-виховної роботи на рік.
<i>Жовтень</i>	Національний музей історії України (м. Київ, вул. Володимирська, 2).

<i>14.10.</i>	День захисника України. Студентська республіка.
<i>Листопад</i>	Національний музей «Меморіал пам'яті жертв голодоморів в Україні» (м. Київ, Лаврська вулиця, 15-А).
<i>17.11.</i>	Міжнародний день солідарності студентів.
<i>Листопад</i>	День працівника сільського господарства.
<i>Грудень</i>	Водно-інформаційний центр (м. Київ, вул. М. Грушевського, 1). Міський музей «Духовні скарби України» вул. Десятинна, 12.
<i>Протягом семестру</i>	Індивідуальна робота зі студентами групи.
	Підсумок роботи за семестр.

III рік навчання II семестр

Місяць	Назва заходу
<i>Лютий</i>	Відвідування Національної опери України імені Тараса Шевченка (театр опери і балету у Києві, вул. Володимирська, 50). «Краса НУБіП України».
<i>Березень</i>	Історико-архітектурна пам'ятка-музей «Київська Фортеця» (м. Київ, вул. Госпітальна, 24 а) Відвідування театру імені Івана Франка (розклад вистав). «Голосіївська весна».
<i>Квітень</i> <i>Третя субота квітня</i>	Музей видатних діячів української культури (м. Київ, вул. Саксаганського, 93). Відзначення Дня довкілля. Екологічний захід «Все задумано мудро в природі – треба жити із нею у згоді!»
<i>Травень</i> <i>8.05.</i>	Музей хліба (м. Київ, вул. Вишгородська). День пам'яті та примирення.
<i>Остання п'ятниця травня</i>	День університету.
<i>Протягом семестру</i>	Індивідуальна робота зі студентами групи.
	Підсумок роботи за семестр та навчальний рік.

7. IV рік: «Від навчання до справи»

На цьому етапі наставнику слід інтенсифікувати співпрацю з роботодавцями, забезпечувати виховання лідерського стилю студентів, розвивати їх дослідницькі уміння й навички, стимулювати інтерес до професії, сприяти формуванню професійної компетентності. Студент має визначитись не без допомоги наставника з місцем майбутньої роботи і відповідно до цього здійснювати вибір теми випускного дослідницького проекту, добирати доцільні предмети з варіативної частини навчального плану.

Це забезпечить формування елементів лідерського стилю майбутнього фахівця як інтегративного особистісного утворення, що включає знання у галузі лідерології, фахові знання, інтериоризовані загальнолюдські, національні та валео-екологічні цінності, мотив високих досягнень, комунікативні й організаторські навички, розвинену здатність до творчості, маніфестації престижу власної персони, застосування різних способів прийняття управлінських рішень, здійснення впливу на оточення адекватно до ситуації (адаптивний стиль), що забезпечує згуртування послідовників та ефективне досягнення групових цілей.

Варто проводити зустрічі з роботодавцями, відвідувати провідні агропідприємства, формувати в студентів професійну культуру шляхом демонстрації сучасних, реально функціонуючих моделей високопродуктивного й екологічного агровиробництва. Наставник має допомогти студенту визначитися щодо продовження навчання (тільки в НУБіП України, бо в нас найкращі магістерські програми) чи можливого працевлаштування. Це слід здійснювати, налагоджуючи контакти з потенційними роботодавцями.

Поряд із практичним навчанням допускається вторинна зайнятість за фахом, якщо це не шкодить досягненню цілей навчання.

IV рік навчання I семестр

Місяць	Назва заходу
<i>1 Вересня</i>	День знань.
<i>Вересень</i>	Відвідування провідних агропідприємств Київщини та України («Агросоюз», АМАКО, «Миронівський хлібопродукт», «НІБУЛОН», «Агроєкологія», «РОСТА» тощо).
<i>Жовтень</i>	Національний науково-природничий музей НАН України (м. Київ, вул. Богдана Хмельницького, 15).
<i>14.10</i>	День захисника України.
<i>Жовтень</i>	«Студентська республіка».
<i>Листопад</i>	Співпраця з потенційними роботодавцями й оперативне заповнення вакансій. Формування банку підприємств, установ та організацій (потенційних роботодавців) для студентів-випускників.
<i>17.11.</i>	Міжнародний день солідарності студентів.
<i>Грудень</i>	Виховання і самовиховання лідерських якостей студентів (семінар із фахівцями кафедри педагогіки).
<i>Протягом семестру</i>	Індивідуальна робота зі студентами групи.
	Підсумок роботи за семестр

IV рік навчання II семестр

Місяць	Назва заходу
<i>Січень</i>	Музей Української революції 1917-1921 років (м.Київ, вул. Володимирська, 57).
<i>Лютий</i>	Організація зустрічей із роботодавцями.
<i>Лютий</i>	«Краса НУБіП України».
<i>Березень</i>	Круглий стіл із роботодавцями «Цінність моєї професії».
<i>Березень</i>	«Голосіївська весна».
<i>Квітень</i>	Екскурсії на провідні підприємства аграрної галузі за фаховим спрямуванням.
<i>Травень</i>	Надання допомоги студентам у виборі траєкторії професійного становлення.
<i>8.05</i>	День пам'яті та примирення.
<i>Остання п'ятниця травня</i>	День університету.
<i>Протягом семестру</i>	Індивідуальна робота зі студентами групи.
	Підсумок роботи за семестр та навчальний рік.

3. Прикінцеві положення

Виховання розглядають не тільки як науку, що базується на теорії, відповідних закономірностях, використовує обґрунтовані підходи й оперує чітко визначеними способами досягнення цілей, це також мистецтво, що передбачає творчість наставника. Тому пропонована програма виховання є лише орієнтиром і аж ніяк не претендує на вичерпність і всеосяжність. Це зумовлено також і тим, що немає однакових вихованців, так само як немає ідентичних умов виховання. Кожна педагогічна ситуація оригінальна неповторна у своєму роді, кожна людина, чи то наставник, чи студент, здатна по своєму розуміти реагувати на виклики. Наш виклик – це педагогічна творчість в ім'я її величності Людини, що бере до уваги постулати науки про виховання, бо, як писав К.Д.Ушинський «Практика без теорії у вихованні – все одно що знахарство у медицині», і як влучно висловився Мао Цзедун: «Теорія – не що інше, як добре узагальнена практика»²²

²² Сопівник Р. Планування виховної роботи у вищому навчальному закладі / Р.В. Сопівник // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія «Педагогіка, психологія, філософія». Вип. 239. Київ, 2016 – С.229-334.

9. Виховні завдання та походження університетських свят і заходів

9.1. Школа першокурсника – щорічний університетський захід, який проводиться зі студентами нового набору в другій-третьій декаді серпня. Ціллю школи першокурсника є оптимізація процесу адаптації студентів до нових умов навчання і праці, виявлення серед зарахованих осіб схильних до лідерства, з'ясування нахилів і обдарувань молоді та на цій основі спрямування їх на участь у колективах художньої самодіяльності, спортивних секціях, клубах за інтересами, структурах студентського самоврядування. При цьому педагоги і студентський актив пробуджують у молоді мотив високих досягнень, знайомлять із історією, структурою, традиціями університету, його фундаторами, науковими школами, основними формами самореалізації їх лідерського потенціалу. Вже «на старті» студентів залучають до соціальнокорисних видів діяльності, громадської, науково-дослідної, науково-інноваційної, спортивної, творчої і мистецької діяльності. Особлива увага звертається на студентське самоврядування, фізичне виховання, спортивну роботу, розвиток творчості в колективах художньої самодіяльності, студіях, гуртках та клубах за інтересами.

Зарахованим до університету на бакалаврські програми студентам фахівці за напрямками розповідають про особливість організації навчального процесу в нашому університеті, про громадські об'єднання та спортивні секції. Також студенти знайомляться з роботою кафедри фізичного виховання, кафедри культурології, проходять відбір до колективів художньої самодіяльності, спортивних секцій для участі в підготовці великого університетського свята – «День знань».

9.2. Свято «День знань» спрямоване на формування в молоді почуття приналежності до великого колективу НУБіП України, культу знань, як

головного засобу досягнення успіху в еру інформаційного суспільства. «День Знань» в Національному університеті біоресурсів і природокористування України (далі НУБіП України) став традиційним, урочистим заходом, у ході якого відбувається ритуальна посвята студентів-першокурсників. Цілями свята «День знань» є: формування у студентів почуття приналежності до великого студентського колективу НУБіП України; сприяння мобілізації зусиль студентства до наполегливої праці в новому навчальному році; посилення патріотичних настроїв студентів, які проявляються у визнанні престижу університету як провідного вишу України.

Це свято є днем початку навчального року в Україні та деяких інших країнах. Відзначається 1 вересня, державним святом його було проголошено 1 вересня 1984 року Верховною Радою СРСР. Для першокласників це Свято першого дзвоника, для всіх інших – початок нового навчального року. Часто цей день називають просто «Перше вересня» чи «День першого вересня». Цього дня діти і молодь після канікулярного відпочинку розпочинають чи продовжують навчання в школах, гімназіях, вищих навчальних закладах усіх типів та форм власності.

9.3. День працівників освіти (перша неділя жовтня) спрямований на підкреслення престижу педагогічної професії, популяризацію академічних цінностей, наукових знань у колективі, формування поваги студентів до професорів, доцентів, асистентів і визнання важливості їх благородного, жертвовного покликання. Всесвітній день учителя – прекрасний привід, щоб згадати про значиму місію педагога в сучасному суспільстві. Саме тому на державному рівні прийнято в цей день вітати освітян, відзначаючи їх заслуги перед країною. У Всесвітній день учителя ООН пропонує всім громадянам на хвилину задуматися над тим, як змінив їх життя хороший учитель, пам'ять про якого вони зберегли.

Дата святкування Всесвітнього дня учителя була обрана не випадково. 5 жовтня 1966 року відбулася паризька міжурядова конференція, темою якої став статус учителів. Усі норми щодо цього питання згодом задекларувала ЮНЕСКО.

Україна 5 жовтня 1994 року уперше відзначала День учителя. З того часу це свято прижилося й стало традиційним.

Про важливість педагогічної професії сказано багато. Так, У. Черчіль відзначав: «Педагоги наділені владою, про яку прем'єр-міністри можуть тільки мріяти», або «Значно легше управляти країною, аніж виховувати чотирьох дітей». Ян Амос Коменський підкреслив: «Педагог – найблагородніша професія під небом. Тільки найкращі з-поміж людей стають учителями».

9.4. Молодіжний фестиваль «Студентська республіка» (середина жовтня) спрямований на виховання в студентській молоді навичок самоуправління, реалізації громадянських прав та обов'язків, громадянської компетентності та відповідальності. Фестиваль реалізує в ігровій формі ідею створення у визначеному місці на обведеній чітким кордоном території міні-моделі держави, у якій молодь формує органи управління, законодавчу, виконавчу і судову гілки влади. Така ігрова держава має свої закони, валюту, профільні міністерства і відомства. «Органи влади» та «громадяни» самі організовують життя й порядкують на території «республіки». Студенти очолюють міністерства фінансів, екології, сільського господарства, внутрішніх справ, освіти і науки, що забезпечує формування в них досвіду лідерської поведінки. Кульмінацією цієї організаційно-діяльній гри є проведення виборів студентського президента. При цьому створюється центральна виборча комісія, формуються «політичні партії», проводиться повноцінна виборча кампанія з голосуванням.

9.5. День захисника України – свято, встановлене 14 жовтня 2014 р. указом Президента України Петра Порошенка, відзначається з метою вшанування мужності та героїзму захисників незалежності й територіальної цілісності України, військових традицій і звитяг українського народу, сприяння дальшому зміцненню патріотичного духу в університетському колективі, відродження національних традицій, плекання в молоді поваги до захисників України, ціннісного ставлення до виконання військового обов'язку.

За християнським календарем 14 жовтня святкують День Покрови Богородиці, яка вважалася покровителькою українських козаків. Для українського народу козацтво завжди було зразком військової доблесті, мудрості, лицарської відваги народу, який виборює своє право на свободу й незалежність. У неспокійні часи іноземних вторгнень козаки ставали на захист України, зберігали національну культуру традиції, віру. Слава про звитягу мужніх козаків ширилася на весь світ.

Із українськими козаками пов'язують продовження державотворчих традицій нашого народу. Так у 1451-1481 роках на Руських землях, що входили до Великого князівства Литовського ліквідовуються останні bastiони нашої державності – Київське і Подільське князівства. Одразу ж наприкінці XV ст. знаходимо першу згадку про українських козаків в історичних джерелах. У «Всесвітній хроніці» польських істориків Мартина та Йоахима Бельських сказано, що в 1489 році під час походу польського королевича Яна Альбрехта на Поділля українські козаки показували його війську шлях. У 1553 році Дмитро Вишневецький (Байда) засновує на острові Хортиця Запорізьку Січ, яка була потужним форпостом захисту південно-східних кордонів Руських земель від набігів турків і татар. Із козаками пов'язують таку форму української державності, як Гетьманат, основним архітектором якої був прославлений український полководець і стратег Богдан Зиновійович Хмельницький (1595-1657). Гетьманщина проіснувала

до 1764 року й ліквідована за часів імператриці Катерини II (1762-1796), яка в 1775 році також знищила козацтво зруйнувавши Запорізьку Січ.

Спадкоємицею козацьких традицій стала ще одна національно-визвольна сила – Українська повстанська армія – організована спільнота нескорених борців за Незалежність України, була сформована в 1943 році Тарасом Бульбою Боровцем на Волині. Основним її кістяком стало селянство, яке не бажало терпіти окупантів та взяло зброю до рук. УПА інтенсивно діяла на території західної та центральної України, багато підпільних осередків були створені на Донбасі. Бійці здійснювали активні диверсійні акції проти наступаючої Червоної армії та каральних загонів Вермахту. Повстанці стали символом незламної боротьби народу проти поневолювачів України.

9.6. День української мови та писемності (9 листопада) відзначається з метою виховання в молоді поваги до державної мови, української писемності, підвищення рівня володіння мовними засобами, мовленнєвої культури студентів, популяризації українського літературного поетичного слова. Це свято було встановлено Указом Президента України в 1997 році і відзначається щороку на честь українського літописця Нестора – послідовника творців слов'янської писемності Кирила і Мефодія.

Дослідники вважають, що саме з преподобного Нестора-літописця й починається писемна українська мова. Це не лише державне, а й церковне свято. Перший у сучасній українській мові твір, що відповідає візантійським першовзірцям, православні назвали акафістом Богородиці Холмській.

«Мова – це всі глибинні пласти духовного життя народу, його історична пам'ять, найцінніше надбання століть, мова – це ще й музика, мелодика, барви буття, сучасна художня, інтелектуальна і мислительна діяльність народу» (О.Гончар).

9.7. Міжнародний день солідарності студентів (17 листопада) – метою цього свята є виховання в студентів почуття колективізму, духу академічної єдності в боротьбі за ідеали добра і справедливості, гордості за свій статус й приналежність до університетської спільноти, планетарного студентського руху.

Походження цього свята пов'язане з історією Чехії, коли поліція й підрозділи СС розігнали мирну демонстрацію, що зібралася з нагоди 21 річниці створення Чехословацької Республіки 28 жовтня 1939 року в Празі. Під час розгону демонстрантів був тяжко поранений студент медичного факультету Ян Оплетал. 11 листопада він помер. Його похорон, який проходив 15 листопада, перетворився в протест проти окупації, у якому взяли участь тисячі людей. Знову дійшло до сутичок з поліцією. Наступного дня в Берліні відбулася нарада за участю Адольфа Гітлера, на якій було прийнято рішення закрити чеські вищі навчальні заклади «на три роки», а їх майно підлягало конфіскації. У ніч із 16 на 17 листопада відбулися масові арешти чеських студентів у Празі та інших університетських містах. 9 провідних представників студентських організацій було страчено в пражьких в'язницях, понад 1200 арештовано й наступного дня відправлено в Заксенхаузен. У гуртожитки вривалися солдати, чинили над студентами побиття, потім вивозили їх на околиці Праги, де насилля продовжилося, студентів змушували падати, а німці чоботами наступали їм на шиї.

На своїх зборах 1941 року в Лондоні Міжнародна рада студентів прийняла заяву, у якій день 17 листопада в пам'ять про події в Чехії було оголошено Міжнародним днем студентів. Відтоді міжнародне студентство просуває ідею визнання 17 листопада міжнародним днем студентів на рівні ООН.²³

²³ Міжнародний день студентів. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародний_день_студентів. – Назва з екрану.

17 листопада людство відзначає Міжнародний день студента, день молодості, краси, невичерпної енергії, день, який символізує солідарність студентів усього світу.

9.8. День працівників сільського господарства (третя субота листопада) – свято усіх, хто причетний до агропромислового комплексу, аграрної освіти і науки. Метою цього свята є виховання в студентів інтересу до професії, плекання ціннісного ставлення до хліборобської праці, до людей, які дбають про продовольчу безпеку країни. Свято започатковане в 1993 році. Тоді Президент України підписав Указ про заснування професійного свята всіх працівників сільського господарства, а також підприємств, які займаються переробкою сільськогосподарської сировини та виробництвом харчової продукції.

Із давніх-давен восени, коли землю вкриває жовте листя, коли зібрано врожай, а комори та стодоли заповнені збіжжям, відзначається Свято працівників сільського господарства. І не дивно, адже саме на українській землі тисячі років тому нашими предками було створено найдавнішу хліборобську культуру.

День працівників сільського господарства в Україні відзначається дуже широко. Україну продовжують називати житницею Європи. До цих пір основними сільськогосподарськими культурами, які вирощуються українськими аграріями, залишаються зернові, цукровий буряк та картопля. Це свято відзначають працівники фермерських господарств, які забезпечують усю країну молоком та м'ясом.

Честь й слава хліборобам,
хай звучать для Вас пісні!
Хлібороби хліб нам роблять
Знайте ви про це усі.
На руках у них буває
Пил, земля та не дарма
Кожен скаже, кожен знає:
Кращих рук, як ці нема!

9.9. День Національної Єдності (1 грудня) проводиться з метою виховання національної ідентичності, національної свідомості молоді, ціннісного ставлення до української державності як форми самоорганізації народу, прищеплення почуття єдності українців незалежно від регіону проживання.

1 грудня відбувся всеукраїнський референдум, у ході якого народ України підтримав Акт проголошення державної незалежності від 24 серпня 1991 року. Значення референдуму важко переоцінити. Ухвалення Акта про Державну Незалежність, безумовно, мало величезне значення, але насправді незалежною Україна стала лише після 1 грудня. 24 серпня незалежність була проголошена Верховною Радою, але історія знає випадки, коли парламентарі скасовували рішення, ухвалені попередниками. До того ж, хоча вищий представницький орган має конституційне право виступати від імені народу, але парламент – не народ. 1 грудня за незалежність проголосував саме народ, який є єдиним джерелом влади і воля якого священна.

Підтвердженням тези про доленосність грудневого референдуму є важлива обставина, про яку чомусь мало хто згадує. До 1 грудня формально незалежну Україну не визнала жодна держава світу. Протягом грудня Україну визнали більше сорока країн. Адже грудневим усеукраїнським референдумом 1991 року було перекреслено березневий всесоюзний референдум 1990 року, його підсумки надали правові підстави для перетворення задекларованої незалежності в незалежність реальну.

До речі, цілком могло статися, що українці святкували б День Незалежності не 24 серпня, а 1 грудня. Питання, із якого дня починати відлік новітньої історії держави було темою доволі жвавої дискусії. Переважала то одна дата, то друга. Поклав край суперечкам, за свідченням Л.М. Кравчука, Дмитро Павличко, який відшукав досить несподіваний аргумент: «Святкувати влітку набагато приємніше, ніж узимку. Сніг, чи мороз, чи

навіть дощ можуть зіпсувати урочистості». Цей аргумент видався депутатам дуже переконливим ...»²⁴

Ми єдиний народ, і земля в нас одна.
А на отчій землі щось ділити не варто.
Хоч дорога була і крута, й кам'яна,
Та зоріла в душі віри сяюча ватра.
Край батьків і синів... Тут все рідне,
моє – І пшеничні поля, й верховина
зелена,
Та вже світ не мовчить, а поволі встає,
Як здіймаються ввись українські
знамена.

*Вадим Крищенко – народний
артист України, професор НУБіП
України*

9.10. Вечір спортивної слави (перша декада грудня) проводиться з метою підведення підсумків фізкультурно-спортивної роботи університету за календарний рік, мотивації студентської молоді до занять фізкультурою і спортом, пропаганди здорового способу життя, розвитку потреби у високих досягненнях, ушанування кращих спортсменів університету.

9.11. Конкурс «Краса НУБіП України» (лютий) передбачає виховання у молоді почуття прекрасного, досконалості душі й тіла, поваги до дівчини, жінки-матері, розвиток естетичних почуттів, смаків, поглядів, формування ціннісного ставлення до справжньої жертовної любові, нуклеарної сім'ї, жіночої краси, і чоловічої мужності та сили, ідеалу гармонійно й різнобічно розвиненої особистості.

Конкурс часто проводиться з нагоди Дня закоханих або Дня св. Валентина, який вважається покровителем усіх закоханих. За легендою, християнський священик Валентин жив за часів імператора Клавдія II Готського (III ст. н.е.) й поруч із основним покликанням займався природничими науками та медициною.

²⁴ Купчик Л. Вшановано не вшанований ювілей. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spilka.pt/uk/2009-04-25-23-26-34/3336-vshanovano-nevshanovaniy-juvilej>. – Назва з екрану.

Войовничий імператор Клавдій нібито вважав, що сім'я заважає солдатам воювати за імперію і видав едикт, яким забороняв воїнам одружуватися. Валентин, попри цей указ, продовжував таємно вінчати всіх охочих. За це його заарештували й ув'язнили під охороною офіцера, приймачка якого була сліпою. Священик оздоровив її, а опісля навернув на християнство батька й цілу родину. Довідавшись про це, імператор наказав відтяти йому голову, що й сталося 14 лютого²⁵.

9.12. Міжнародний фестиваль «Голосіївська весна» серед навчально-наукових інститутів, факультетів та регіональних ВНЗ Національного університету біоресурсів і природокористування України проводиться з метою розвитку самодіяльного народного мистецтва, організації змістовного дозвілля молоді, залучення широкого кола студентства до участі в культурно-просвітніх заходах, роботі аматорських колективів університету.

Основні завдання фестивалю: розвиток у студентів патріотичних почуттів, національної самосвідомості, гордості за український народ та його внесок у скарбницю світової культури; підвищення рівня естетичної культури майбутніх фахівців; виховання в учасників фестивалю почуття відповідальності, колективізму; виявлення обдарованих студентів, створення умов для реалізації їх творчого потенціалу; пропаганда засобами мистецтва творів, які складають світову класичну спадщину, кращих зразків сучасного мистецтва, невичерпних джерел фольклору; підвищення художнього рівня аматорського мистецтва, збагачення репертуару високохудожніми творами національної драматургії, музики й хореографії, кращими зразками вітчизняної і зарубіжної класики; сприяння зближенню та консолідації

²⁵ День святого Валентина. Історично-релігійне підгрунття. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/День_святого_Валентина. – Назва з екрану.

регіональних колективів НУБіП України з колективом його Київського територіального центру.

9.13. Всесвітній день здоров'я (7 квітня) проводиться з метою виховання ціннісного ставлення студентів до фізичного, психічного, соціального здоров'я та популяризації здорового способу життя молоді.

Це свято було засновано на честь створення Всесвітньої організації охорони здоров'я. З'явившись у 1948 році, ця організація об'єднала у своїх рядах представників 191 держави світу. Уперше святкування Всесвітнього дня здоров'я відбулося в 1950 році. Уже тоді глобальною ідеєю заходу була пропаганда здорового способу життя й боротьба з поширенням різних захворювань.

Здоров'я є найвищою цінністю. Воно в значній мірі залежить від способу життя людини. Уважається, що стан системи охорони здоров'я визначає лише 10% усього комплексу впливів на здоров'я людини, а решта 90% обумовлюється: станом екології (20 %), спадковістю (20 %) і найбільше – способом життя (50 %). Звідси випливає, що здоров'я в наших руках і на нашій відповідальності.

Здоровий спосіб життя, як якість особистості, виражається в дотриманні норм поведінки, що спрямовані на збереження фізичних і психічних сил індивіда, передбачає санацію і розвиток усіх систем людського організму.

Яка картина щодо здорового способу життя серед юнаків, яких ми беремо на навчання, за даними Українського інституту соціальних досліджень імені Олександра Яременка (аналітичний звіт). Статистика останніх років свідчить, що палять близько 67% хлопців та 55% дівчат віком до 18 років. Кожний другий (42,5%) уживав алкоголь протягом тижня, який передував опитуванню. Середній об'єм пива в останній день уживання алкоголю склав майже 700 грам (майже 800 грам серед хлопців та дещо

менше 0,5 л серед дівчат). Більше 40% повідомили, що перша спроба вживання будь-яких алкогольних напоїв відбувається у віці 13 років або раніше. 25,4% юнаків віком до 18 років мають досвід уживання заборонених наркотичних речовин. Про вживання протягом останніх 30 днів марихуани або гашишу зазначили 3,0% юнаків із числа опитаних. Хоча б раз у житті 3,1% вживали екстазі, 2,6% – «курильні» суміші. Компанія друзів – найпоширеніше джерело отримання наркотичних речовин.

Але складовими здорового способу життя є не тільки відмова від шкідливих звичок. Здоровий спосіб життя включає в себе наступні елементи: раціональний режим праці і відпочинку, оптимальний руховий режим, особиста гігієна, загартовування, раціональне харчування, заняття фізкультурою і спортом.

Кафедра педагогіки досліджувала складові здорового способу життя студентів гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП України і виявила загрозливу, прогресуючу тенденцію погіршення їх здоров'я. Хоча дані не носять абсолютної репрезентативності по університету, усе ж можуть бути екстрапольовані на весь студентський колектив Базового закладу НУБіП України.

За допомогою валідної анкети опитано 91 студента віком від 18 до 24 років, 20 хлопців та 71 дівчина.

Характеризуючи свою рухову активність, 63% студентів зазначили, що вона обмежується допомогою батькам на присадибній ділянці; лише 56% респондентів відвідують заняття з фізичного виховання в університеті; 7% студентів займаються в спортивних секціях. Таким чином, значна частина молоді (майже половина) веде нерухливий спосіб життя. Близько 5 годин на добу студенти проводять у навчальних аудиторіях, ще 2-3 години готуючись до семінарсько-практичних занять. Фактично, більша половина світлового дня це сидіння за робочим столом. Як відомо, **гіподинамія** (недостатня м'язова дільність) є одним із згубних факторів, що негативно позначається на

людському здоров'ї. Особливо шкідлива гіподинамія для серцево-судинної системи: слабшає сила скорочень серця, зменшується працездатність, знижується тонус судин. Негативний вплив виявляється й на обмін речовин і енергії, зменшується кровопостачання тканин. У результаті неповноцінного розщеплювання жирів кров стає «жирною» й ліниво тече по судинах, і постачання живильними речовинами, киснем зменшується. Наслідком гіподинамії можуть стати задишка, аритмія, ожиріння й атеросклероз, порушення роботи ендокринної системи тощо.

Однією з основних складових здорового способу життя є харчування. Характеризуючи своє харчування 60% студентів зазначили, що вони харчуються неправильно, оскільки вживають шкідливі для здоров'я продукти (напівфабрикати, чіпси, пиво, горішки, сухарики), рідко вживають овочі та фрукти, домашню їжу (супи, борщі тощо). 34% студентів уважають своє харчування повноцінним. Студенти, які харчуються неправильно (60%), назвали такі причини: нестача часу, грошей, немає бажання чи можливості готувати корисну їжу.

Як відомо, режим праці та відпочинку суттєво впливає на стан здоров'я людини. Так, 38% студентів зазначили, що їх сон триває не менше 7 годин на добу, 14% відповіли, що сплять по 5-6 годин на добу, пояснивши це умовами проживання в гуртожитку, де, на їх переконання, неможливо повноцінно відпочити. Як ми знаємо, валеологічною нормою для людини є 8 год. сну на добу.

Описуючи свою статеву поведінку, 63% студентів (14 хлопців і 43 дівчини) відзначили, що вони мають одного статевого партнера й користуються презервативами. Їх статеву поведінку не можна назвати безпечною. Бо найкращий захист тіла і душі – це відмова від дошлюбного сексу. 21% студентів (дівчата) відповіли, що вони ще не живуть статевим життям. 6% студентів зізнались, що ведуть себе ризиковано – змінюють статевих партнерів, не користуються презервативами. А чи можна вважати

дошлюбне статеве життя показником соціального здоров'я? Відомо, що найкращим способом профілактики поширення венеричних захворювань, у тому числі ВІЛ-СНІД є не контрацептиви, а відмова від дошлюбного сексу.

Ідеалом здорового способу життя є здоров'я: **фізичне** (коли усі органи й системи функціонують нормально), **психічне** (нормально функціонує мозок людини, якість і чіткість мислення, розвиненість уваги й пам'яті, високий ступінь емоційної стійкості, відсутність агресивності, розвиток вольових якостей), **соціальне** (ціннісне ставлення до здоров'я, праці, несприйнятливості до шкідливих звичок чи стереотипів поведінки, що суперечать здоровому способу життя; соціально здорова людина отримує задоволення від своєї роботи, прагне до самовдосконалення, досягає молодості духу і внутрішньої краси, тобто перебуває в гармонії із суспільством)²⁶.

9.14. День довкілля (третя субота квітня) проводиться з метою виховання екологічної культури молоді, бережного ставлення до природнього середовища, розвитку ноосферного мислення молоді, виховання вітацентричних цінностей. День довкілля встановлений Указом Президента України в 1998 році. Із цього часу у відповідний день привертається широка увага студентів до проблем довкілля. Уже стало доброю традицією, коли члени нашого колективу об'єднують свої зусилля для покращання навколишнього середовища та привернення уваги широкої громадськості до екологічних проблем.

У членів колективу нашого вишу має бути високий рівень екологічної культури. Під екологічною культурою слід розуміти інтегративну якість особистості, що є частиною її загальної культури, включає усвідомлені

²⁶ Виховання і самовиховання на засадах національно-патріотичних цінностей: методичний посібник для студентів і науково-педагогічних працівників аграрних і природоохоронних ВНЗ / Укладачі Р.В. Сопівник, Г.В. Петрів. – К. : «ЦП «Компринт», 2014. – 185 с.

потреби в гармонійному співжитті із природою, розумінні нероздільної цілісності людини як частини біосфери, передбачає наявність глибоких екологічних знань, умінь і навичок екологобезпечної поведінки із застосуванням опанованого комплексу заходів із санації природного середовища.

На наш погляд, особистість із сформованою екологічною культурою відзначається наявністю таких якостей, як ціннісне ставлення до землі та гуманне ставлення до тварин і живої природи, володіє розвиненим ноосферним мисленням.

Філософська концепція ноосферогенезу пов'язана з поняттям «ноосфера» (від гр. «ноос» – розум) і означає сучасну стадію розвитку біосфери, коли появилось людство (мисляча жива матерія). Це поняття вперше вжив 1927 році французький філософ і математик Едуард Леруа, який разом із своїм колегою – геологом, палеонтологом і філософом П'єром Тейяром-де-Шарденом у 1923-1924 рр. у Сорбоні слухав лекції В.Вернадського про біосферу. Згодом В.Вернадський термін «ноосфера» сприйняв, підтримав і надалі широко застосовував у своїх працях.

П.Тейяр-де-Шарден створив свою ноосферну концепцію ідеалістичного характеру. Автор уважав, що ноосфера є одним із етапів космогенезу, особливий стан універсуму, який своїм центром має Бога й складається з таких елементів: із біосфери (жива оболонка Землі); ноосфери (мисляча оболонка планети); христосфери (сфера наявного у світі, люблячого та перетворюючого універсум Христа); теосфери (сфера божественного в Космосі). Людина, за словами Тейяра-де-Шардена, увійшла у світ безшумно, непомітно. Із усіх революцій, котрі пережила наша Земля, найдивнішою й найвеличнішою було виникнення психозою – ери людського розуму .

В основі ноосферного вчення В. Вернадського закладені дещо інші ідеї, а саме: життя є космічним, а не земним феноменом; формою існування земного життя є біосфера; людина є закономірним і необхідним

породженням земного життя; жива речовина, включаючи людину, здатна визначати перебіг та спрямованість геологічних та космогенетичних процесів. Володимир Іванович писав: «В останні тисячоліття спостерігається інтенсивне зростання впливу однієї живої речовини – цивілізованого людства – на зміну біосфери. Під впливом наукової думки й стану людської праці біосфера переходить до нового стану – в ноосферу».

За В. Вернадським, ноосфера є царством розуму, ідеальним суспільством, «золотим віком» в історії людства. Такий стан не є завершеним, він твориться еволюційно. Із робіт послідовників В.Вернадського, які продовжують розвивати вчення про ноосферу (М.Моїсеєв, В. Кутирев, М. Реймерс, К. Кондратьєв, Г. Швебс, В. Межжерін, В. Боков, М. Руденко), стає зрозуміло, що людство за законами розуму будуватиме ноосферу, і тому для цього процесу потрібні провідні постаті, які, володіючи глибокими професійними знаннями, волювими якостями, високою екологічною культурою та емпатією, озброївшись екобезпечними технологіями, розвиватимуть цивілізацію. При цьому не допускається розуміння природи як абстрагованої сутності, у якій людина мислиться не в «середині», а «над нею» й експлуатує ресурси екосередовища відповідно до споживацьких потреб, які зростають. Людина – частина цілого – біосфери, вона з нею органічно пов'язана. Жива природа (планета Земля, Всесвіт, Космос) функціонує за законами вселенського розуму, тому ноосферогенез є досягнення інтелектом людини вищих законів Всесвіту й на цій основі побудова таких моделей взаємодії суспільства і природи, при яких раціонально використовуються ресурси та зберігається баланс екосистеми²⁷.

9.15. День Матері (друга неділя травня) виховання в молоді поваги до жінки, любові до матері та до Батьківщини. У вихованні велика роль

²⁷ Сопівник Р. Виховання лідерських якостей студентів аграрних вищих навчальних закладів : [монографія] / Р.В.Сопівник.2-ге видання доповнене – К.:«ЦП «Компринт», 2014. – 533 с.

відводиться матері, яка боролася за духовне збереження своїх дітей, щоб вони пам'ятали свою національну спадщину й походження.

Серед української громади День матері вперше влаштував Союз українок Канади в 1928 році. Наступного року це свято відзначалося вже й у Львові. Ініціатором урочистостей була редактор тижневика «Жіноча доля» Олена Кисилевська. Також 1929 року «Союз українок» зініціював упровадження цього свята на Тернопільщині. Організації «Просвіта», «Рідна школа», «Пласт», «Сокіл» та ін. організовували концерти, конференції, фестивалі по всій Східній Галичині. Відтоді День матері відзначали дуже широко.

У 1939 році свято заборонила радянська влада. Із 1990 року завдяки зусиллям громадських організацій, зокрема Союзу українок, Свято матері повернулося в Україну.

За часів незалежної України свято встановлено «...на підтримку ініціативи Державного комітету України в справах сім'ї та молоді, міжнародної організації «Жіноча громада», Спілки жінок України, громадської організації «Союз українок»...» згідно з Указом Президента України «Про День матері» від 10 травня 1999 року № 489/99²⁸.

В Україні жінка споконвіку асоціювалася з берегинею сім'ї. Величезну роль у вихованні дітей відіграє перша, найрідніша у світі людина – матір. Саме від неї залежить виховання дитини і саме мати прищеплює любов до рідної землі.

Свято матері – це свято демонстрації любові і вдячності жінкам. Роль жінки, матері в історії людської цивілізації переоцінити важко. Жінки були

²⁸ Виховання і самовиховання на засадах національно-патріотичних цінностей: методичний посібник для студентів і науково-педагогічних працівників аграрних і природоохоронних ВНЗ / Укладачі Р.В. Сопівник, Г.В. Петрів. – К. : «ЦП «Компринт», 2014. – 185 с.

не лише дружинами представників князівських та козацьких родів, шляхти, видатних політиків та державних діячів, але й самі виступали в ролі останніх, наприклад, княгиня Ольга, Анна Ярославна, Роксолана, героїня столітньої війни Жанна д'Арк, глава уряду Великобританії Маргарет Тетчер, прем'єр-міністр Індії Індіра Ганді та прем'єр-міністр Пакистану Беназир Бхудто, перша леді Аргентини Євіта Перон, Президент Філіппін Глорія Аройя, Генеральний канцлер Ангела Меркель, президент Литви Далія Грібаускайте тощо. Серед жінок – велика кількість меценаток, які займалися доброчинністю, засновували школи, монастирі, будували церкви, видавали книги. Наприклад, – Галшка Гулевичівна, Раїна Могилянська – княжна Вишневецька, княжна Варвара Рєпніна та інші. Немало серед жінок видатних публіцистів, письменниць і поетес, таких, як Олена Пчілка, Ольга Кобилянська, Леся Українка, Ліна Костенко та інші.

Серед жінок – видатні педагоги-освітянки такі як Софія Русова-Ліндфорс та Христина Алчевська.

Історія зберегла цікавий красномовний факт, який підносить українських жінок, матерів в очах усього світу. Видатна донька київського князя Ярослава Мудрого Анна, йдучи на самопожертву, виконуючи волю батька та діючи на користь геополітичних інтересів своєї країни, виходить заміж за французького короля Генріха I. У Реймському соборі відбувається церемонія вінчання, нареченим подають пергамент, на якому пара засвідчує свою добру й непримушену волю. І що ми бачимо: Генріх I, будучи не писемним, ставить «хрестик», Анна Ярославна – підпис «АННА РУСИНКА». Непересічні інтелектуальні здібності цієї жінки дали можливість їй стати першою особою тогочасної Франції, регентшею при малолітньому синові Філіппові.

Дуже часто успіх великого чоловіка в значній мірі залежить від супутниці його життя – дружини. Згадайте Анастасію Лісовську (Роксолану-Хатун) дружину турецького султана Сулеймана I Пишного. Незважаючи на

дискримінований статус жінки в ісламі, Роксолана впливала на державницьку політику, яку здійснював її чоловік. Будучи українкою, вона домоглася згортання завойовницьких походів на територію України-Руси, переорієнтовуючи вектор загарбницької політики Порти на північний захід.

Подружжя досягає успіху в особистих чи державницьких справах тільки тоді, коли корабель сім'ї синхронно просувають уперед обидва весла, якими є чоловік і дружина. Літописець казав про українських жінок: «Дорожча вона від каменя многоцінного, радується нею муж її, бо робить вона мужові своєму добрим усе життя... Вона чинить торг, вона засадить ниву ... Руки свої простирає вона на корисне... Не клопочеться про дім свій муж її, коли за межами перебуває. У силу і в красу вона убралась...»²⁹

9.16. День пам'яті та примирення (8 травня) проводиться з метою виховання в студентській молоді громадянської самосвідомості, почуття патріотизму, національної гідності, милосердя й емпатії, готовності до захисту своєї держави, шанобливого ставлення до старшого покоління.

8 травня 1945 року капітулювала нацистська Німеччина (цю подію прийнято розглядати як символ перемоги над нацизмом). Відповідно до Указу Президента України, підписаного 2015 року, метою відзначення є «гідне вшанування подвигу українського народу, його визначного внеску в перемогу Антигітлерівської коаліції у Другій світовій війні та висловлення поваги усім борцям проти нацизму».

У боротьбі з фашистською Німеччиною важливу роль відіграла Червона армія, до складу якої входила значна кількість воїнів України.

²⁹ Виховання і самовиховання на засадах національно-патріотичних цінностей: методичний посібник для студентів і науково-педагогічних працівників аграрних і природоохоронних ВНЗ / Укладачі Р.В. Сопівник, Г.В. Петрів. – К. : «ЦП «Компринт», 2014. – 185 с.

Значний влад у перемогу над фашизмом зіграв і рух національного опору – Українська повстанська армія.

Ця війна з перших її днів – мартиролог нашого народу, рахунок жертв якого визначається не десятками, сотнями чи тисячами, а мільйонами людських життів. Незліченна кількість синів і доньок України полягли на полях бойової слави, скалічено безліч людських доль.

Звитяжні подвиги, у тому числі студентів і викладачів нашого університету, дозволили тримати оборону *Києва з 7 липня по 26 вересня 1941 р.* Але сили були нерівні. І вже 22 липня 1942 року Червона армія залишила м. Свердловськ (Луганщина). Відтоді вся Україна опинилася під владою жорстокого фашистського окупаційного режиму. Нещадно експлуатувались ресурси нашої країни, на каторжні роботи в концентраційні табори були загнані тисячі остарбайтерів. У своїх директивах рейхкомісару Коху А. Гітлер зауважував: «На окупованих українських територіях не може бути і мови про освіту, ніякого медичного обслуговування, лише тютюн, алкоголь і терор...». Так на наших землях виконувалася нацистська програма звільнення життєвого простору від корінного населення з метою заміни його представниками арійської раси.

У лютому 1943 р. під Сталінградом стався перелом у війні – було вщент розгромлене 330-тисячне угруповання німецьких військ. 5 липня – 23 серпня 1943 р. на Курській дузі цей корінний перелом був закріплений знищенням 30 ворожих дивізій, 7 з яких танкові і моторизовані.

Уже 18 грудня 1942 р. було звільнено перший населений пункт української території – с. Півнівка, нині Луганська область. Розпочався широкий контрнаступ.

З листопада 1943 р. після артилерійської підготовки та ударів авіації на 20 плацдармах (Букринський, Лютізький, Кременчуцький, Канівський та ін.) розпочався наступ нашої армії у боях за визволення м. Києва. О 4.00 год. **6**

листопада 1943 року після важких кровопролитних боїв столицю було визволено.

Крім того, **6 червня 1944 року** після висадки союзників (військ Британської імперії та США) у Франції – відкрито *Другий фронт у Європі*.

Відтак, розпочалися широкомасштабні операції з визволення Правобережної та Західної України.

28 жовтня 1944 р. було звільнено м. Ужгород, чим завершилось визволення України. Боротьба за Україну тривала довгих 22 місяці, у ній брало участь близько половини живої сили та військової техніки Червоної армії. Наш народ у цій боротьбі поніс величезні втрати. З січня 1943 по жовтень 1944 рр. загальна кількість загиблих українців склала 3,5 млн. осіб. Середньодобові жертви становили 68 тис. осіб.

У ході війни знищено сотні міст і тисячі сіл, зруйновано промисловий потенціал і сільське господарство. Але наш народ зумів перемогти ворога й усі понесені жертви не були марними

8 травня 1945 Антигітлерівська коаліція офіційно прийняла «Акт про беззастережну капітуляцію» Збройних сил Нацистської Німеччини, підписаний начальником Оперативного штабу верховного командування Вермахту, генерал-полковником Альфредом Йодлем за дорученням Президента Німеччини Карла Деніца. Акт був підписаний ще 7 травня в Реймсі (Франція), однак ратифікований наступного дня в Берліні. Із цієї нагоди 8 травня 1945 року в багатьох містах Європи та США були проведені велелюдні святкування.

2014 року вперше в історії України офіційні заходи з нагоди завершення Другої світової війни в Європі та перемоги над нацизмом проходили два дні – 8 й 9 травня. Планувалося, що й надалі в Україні вшанування загиблих розпочинатиметься 8 травня – разом з Європою та світом.

9.17. День науки (третя субота травня) – ціллю свята є виховання в молоді ціннісного ставлення до науки, інтелектуальної праці, навчання, учених і науковців, науково-технічного прогресу в Україні.

День науки в Україні – професійне свято для всіх громадян України, чия робота так чи інакше пов'язана з науковими дослідженнями. Це порівняно молоде свято для українських учених, хоча Національна академія наук України (НАНУ) була утворена ще 27 листопада 1918 при гетьманові Павлові Скоропадському. Після того, як Україна увійшла до складу СРСР, серед подібних республіканських академій в Радянському Союзі НАН України завжди була в числі незаперечних лідерів.

14 лютого 1997 Президент України Леонід Данилович Кучма підписав Указ № 145/97, яким визначалося «встановити в Україні професійне свято працівників науки – День науки і відзначати його кожную третю суботу травня».

Наука має надзвичайно важливе значення в розбудові сильної незалежної української держави, у зміцненні її обороноздатності, забезпеченні належного рівня життя громадян. Марія Склодовська-Кюрі писала: «Наука є основою всякого прогресу, полегшує життя людства і зменшує його страждання»

9.18. День університету (остання п'ятниця травня) проводиться з метою виховання в студентів поваги до Alma Mater, почуття приналежності до університетського колективу, ознайомлення молоді з історією становлення університету, розвитку науки та інновацій.

Національний університет біоресурсів і природокористування України відповідно до статусу вищих навчальних закладів має IV рівень акредитації, є самоврядним закладом дослідницького типу, який провадить освітню, науково-дослідну, науково-інноваційну, навчально-виробничу та інформаційно-консультаційну діяльність, спрямовану на вивчення сучасних

проблем науки про життя й навколишнє природне середовище, використання, відтворення та збалансований розвиток біоресурсів наземних і водних екосистем, запровадження новітніх природоохоронних агро- і біотехнологій, технологій відродження безпечності та родючості ґрунтів, енергозберігаючих агротехнологій, екологічного й правового менеджменту в сільській місцевості, здійснення моніторингу і контролю за дотриманням стандартів, якістю й безпекою сільськогосподарської продукції, продуктів її переробки та довкілля.

Національний університет біоресурсів і природокористування України є одним із провідних центрів освіти, науки і культури в Україні. У 3-х навчально-наукових інститутах та 13-ти факультетах базового закладу університету (м. Київ) і в 10-ти відокремлених підрозділах НУБіП України – регіональних вищих навчальних закладах I-III рівнів акредитації – навчається понад 26 тис. студентів та більше 600 аспірантів, докторантів і пошукувачів.

Навчальний процес і наукові дослідження в Університеті забезпечують понад 2600 науково-педагогічних і педагогічних працівників, у тому числі біля 300 професорів і докторів наук, понад 1000 доцентів і кандидатів наук.

9.19. День Конституції України (28 червня) відзначається з метою виховання в молоді правової свідомості, громадянської позиції, ціннісного ставлення до прав та свобод людини й громадянина, патріотичних поглядів і переконань.

Державне свято України відзначається щорічно 28 червня на честь прийняття Конституції України того ж дня 1996 року. Саме тоді депутати Верховної Ради ухвалили Конституцію. Це сталося на п'ятий рік після проголошення незалежності. Народні обранці працювали всю ніч із 27 на 28 червня – загалом безперервно 23 години. Під час голосування «ЗА» висловилися 315 парламентарів.

День Конституції України – єдине державне свято, закріплене в самій Конституції:

«Стаття 161. День прийняття Конституції України є державним святом – Днем Конституції України».

Україна була останньою з колишніх радянських республік, яка прийняла нову Конституцію³⁰.

Ще один цікавий історичний факт. Ми – українці можемо вважатися творцями першої найдемократичнішої Конституції Європи, мається на увазі Договір під назвою «Пакти і Конституції прав та вольностей Війська Запорозького», укладені між гетьманом Війська Запорозького та старшиною, полковниками, а також Військом Запорозьким у квітні 1710 року в місті Бендери. Цей акт увійшов у історію як Конституція Української Гетьманської Держави або ж Конституція Пилипа Орлика чи Бендерська Конституція. У ній сформульовано основи устрою держави, організацію здійснення державної влади за принципом її поділу на законодавчу, виконавчу та судову, закріплено права гетьмана, Генеральної Ради, Генерального суду, козаків та інших верств населення³¹.

9.20. День Державного Прапора України (23 серпня) – мета заходу полягає в прищепленні студентам поваги до національного символу – Державного Прапора.

23 серпня 1991 року – після провалу путчу в Москві – група народних депутатів внесла синьо-жовтий український прапор до сесійної зали. Ці кадри бачив кожен, коли група депутатів заходила до зали, розгорнувши стяг, на

³⁰ День Конституції України. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/День_Конституції_України– Назва з екрану

³¹ Виховання і самовиховання на засадах національно-патріотичних цінностей: методичний посібник для студентів і науково-педагогічних працівників аграрних і природоохоронних ВНЗ / Укладачі Р.В. Сопівник, Г.В. Петрів. – К. : «ЦП «Компринт», 2014. – 185 с.

першому плані – усміхнений, щасливий В'ячеслав Чорновіл, поруч – Іван Заєць (випускник НУБіП України), Володимир Яворівський, Микола Порівський... 4 вересня того ж року над куполом будинку Верховної Ради замайорів національний синьо-жовтий український прапор, а 28 січня 1992 року він отримав статус державного.

Уперше в новітній історії України синьо-жовте полотнище було піднято перед будівлею Київської міськради на Хрещатику 24 липня 1990 року. А поряд, як і раніше, майорів червоно-блакитний прапор Української Радянської Соціалістичної Республіки. Тоді стотисячний натовп приніс міським депутатам освячений у Софіївській церкві державний прапор.

Президент України Віктор Ющенко реабілітував українців, які за радянських часів вперше підняли український прапор у Тернопільській області. Йдеться про мешканців села Росохач (9 односельчан) Чортківського району Тернопільської області, які об'єднались у підпільну організацію і в ніч на 22 січня 1973 року розклеїли в Чорткові 19 листівок та вивісили 4 жовто-блакитні прапори. Таким чином вони відзначили 55-річчя проголошення Української народної республіки (січень 1918 року) та 54-ту річницю «Акта злуки ЗУНР з УНР» (22 січня 1919 року).

У березні 1973 року було заарештовано усю підпільну групу. Того ж року вони були засуджені. Частина з них відбувала покарання у таборах Мордовії.

Українське синьо-жовте колірне сполучення – найдавніше серед сучасних національних прапорів. Походить воно від символіки Галицько-Волинського князівства – золотого лева в синьому полі. У сучасному трактуванні – це символи чистого неба та пшеничних ланів³².

Національний прапор став в останні роки неодмінним і модним атрибутом державних, політичних і громадських заходів. Однак інколи

³² Сьогодні - свято Державного прапору. Аратта. Вікно в Україну. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://m.aratta-ukraine.com/news_ua.php?id=759 – Назва з екрану

ширяться спроби дискредитувати українського прапор та провокаційні ідеї про потребу його "перевернути", а як аргументи використовується цілий "букет" різних вигадок і міфів.

Варто зазначити, що спроби паплюження українського прапора не є новими – вони ще з періоду утвердження цього символу почалися тими силами, які вороже сприймали саму ідею української державності (Андрій Гречило – доктор історичних наук, голова українського Геральдичного товариства)

9.21 День Незалежності України (24 серпня) – метою відзначення цієї події в університеті є виховання в студентів патріотизму, любові до України, поваги до Героїв, славного минулого народу, забезпечення усвідомлення молоддю факту тягlosti Української державності, створення якої було далеко не одномоментним актом.

Проголошенню незалежності України передували політика демократизації і гласності, яку проводив із 1985 року М.С. Грбачов. Усе це посилювало національно-визвольні рухи на території СРСР. Але консервативна частина комуністичної партійної еліти не хотіла з цим миритися.

У ніч на 19 серпня 1991 року найближчі співробітники Президента СРСР, які обіймали ключові посади в керівництві союзними структурами, ізолювали М. Горбачова на його Кримській дачі й зробили спробу взяти всю повноту влади у свої руки. Вони створили Державний комітет надзвичайного стану СРСР (ДКНС). До його складу ввійшли О.Д. Бакланов, В.А. Крючков – голова КДБ СРСР, В.С. Павлов – прем'єр-міністр СРСР, Б.К. Пуго – міністр внутрішніх справ СРСР, В.А. Стародубцев – голова Селянського союзу, А.І. Тізяков, Д.Т. Язов – міністр оборони СРСР, Г.І. Янаєв – виконуючий обов'язки президента СРСР.

Члени ДКНС не мали позитивної програми й прагнули одного – зупинити процес демократизації в усіх ланках суспільного життя, повернутися до стану справ, який був до 1985 року. Проте виступ неосталіністів нашою опір народом, який підтримав президента РРФСР Б. Єльцина. До м. Києва підтягували війська, а керівництву УРСР було сформульовано ультиматум: якщо влада не буде виконувати розпорядження путчистів, то в УРСР буде запроваджено надзвичайний стан. Л.М. Кравчук на позачерговому засіданні Президії Верховної Ради зайняв двозначну позицію, фактично рішення про підтримку чи засудження путчистів так і не було прийнято. Знайдено архівні документи, що регіональні осередки Комуністичної партії України підтримували державний переворот (Львівський обком партії тощо). Коли 23 серпня 1991 року путчисти потерпіли поразку, одразу ж 24 серпня Верховна Рада зібралася на позачергове засідання, де прийняла й проголосила Акт державної незалежності України.

Проголошення Незалежності не є точкою відліку для української державності. Її коріння сягає в глибину віків, добу перших полянських князів Кия, Аскольда й Дира. За свідченнями відомого історика Михайла Сергійовича Грушевського, українська народність веде свій початок від племен Антів (IV-VI століття). Наші предки пережили добу піднесення Київської Русі, зупинили монголо-татарську навалу, силами Галицько-Волинського князівства припинили просування руйнівної орди на захід.

Автор «Слова о полку Ігоревім» згадує одного з наймогутніших монархів Європи галицького князя Ярослава Осмомисла так: «Галицький Осмомисле-Ярославе! Високо ти сидиш на своєму золотокованому престолі, підперши Угорські гори своїми залізними полками, заступивши королеві дорогу, зачинивши Дунаєві ворота, рядячи суди по Дунаю. Гроза твоя по землі тече!».

У складі Литви і Польщі ще довго діяли Руські князівства, а час припинення їх існування збігається з першими загадками про козаків та заснуванням Дмитром Вишневецьким (Байдою) вільної республіки – Запорізької Січі на острові Хортиця.

У результаті національно-визвольних змагань постала українська козацька держава Богдана Хмельницького, яка згодом трансформувалася в Гетьманщину, що протистояла посиленню наступу російського царизму на автономний устрій України.

Козацькі вольності й держава проіснували до 1764 року, коли Катериною II було ліквідовано Гетьманат, а відтак у 1775 зруйновано форпост козацтва – Запорізьку Січ.

Україна стала частиною Російської імперії з принизливою назвою Малоросія.

У XIX столітті справжнім П'ємонтom національного відродження стає Західна Україна. Саме там виникла «Руська трійця» Маркіяна Шашкевича, Івана Вагилевича та Якова Головацького, які намагались збайдужіле до рідної мови й культури суспільство збудити рядками, що не втрачають своєї актуальності і нині:

Руська мати нас родила,
 Руська мати нас повила,
 Руська мати нас любила:
 Чому ж мова ей не мила,
 Чом ся нев встидати маєм,
 Чом чужую полюбляєм?

У 1848 році виникли перша українська політична організація Головна Руська Рада на чолі з Григорієм Яхимовичем, громадська організація «Просвіта» (1868), на Буковині створено культурно-освітнє товариство «Руська бесіда», а у 1873 році Товариство імені Т.Г. Шевченка.

Черговий шанс відновлення державності, яким скористалися українці, припав на 1917–1921 рр., коли в результаті національно-демократичної революції виникла Українська Центральна Рада на чолі з М. Грушевським, яка проголосила створення Української Народної Республіки. Потім були Українська держава Павла Скоропадського, Директорія Симона Петлюри. На західно-українських землях постала Західно-Українська Народна Республіка на чолі з Євгеном Петрушевичем. Ця республіка 22 січня 1919 року об'єдналася з Українською Народною Республікою, і на Софійській площі в Києві було проголошено створення єдиної неподільної Української держави.

Після відомих подій українська державність існувала у формі радянської республіки.

На Закарпатті 30 грудня 1938 р. відродилася Карпатська Україна на чолі із Августином Волошином зі своїми збройними силами – Карпатською Січчю.

У результаті домовленостей про поділ Європи між Сталіним і Гітлером, викладених у таємному протоколі пакту «Молотова-Рібентропа», до радянської України приєднано західно-українські землі.

Яскравою сторінкою української державотворчості можна вважати скликання у Львові Українських Національних Зборів, на яких 30 червня 1941 р. проголошено Українську Державу й обрано Я. Стецька прем'єром Українського Державного Правління.

Усі ці спроби державотворення стали передумовами успішного відродження в **серпні 1991 року Незалежної України** в її сучасних кордонах, які визнає весь цивілізований світ.

Цей лаконічний, стенограмний екскурс у минулу реальність зроблено для того, щоб проілюструвати **тяглість української державності**, підкреслити, що ми, сильний народ із тисячолітньою багатою й славною державницькою історією, маємо підстави себе поважати, мусимо пам'ятати подвиги наших героїв, їх відвагу, хоробрість, стійкість у боротьбі з

поневолювачами. Також не можна забувати самовіддану працю сотень тисяч наших співвітчизників, які «кували щастя» національної свободи й незалежності, прагнули, щоб їх діти, потомки руських князів і безстрашних козаків, жили в мирі й добрі, порозумінні та злагоді з цивілізованими народами світу.

2013-2016 роки стали для усіх нас важким випробуванням на національну зрілість. Наше щире прагнення європейського майбутнього зіштовхнулося із конвульсивною спробою самозахисту корупції, диктатури й державної зради. Наші надії на краще майбутнє наразилися на підривному діяльність сепаратизму, підігрітого «п'ятою колоною» всередині й агресією зовні. Та все ж невідомий голос усередині кожного із нас цього разу нашіптує: «Усе буде добре... Україна переможе... Мир і спокій на нашій землі неодмінно наступлять». Вагомою підставою для життєствердного оптимізму є героїзм свідомих свого обов'язку українських військових, правоохоронців, прикордонників, добровольців і волонтерів, підйом патріотичних настроїв навіть серед тих, хто ще донедавна пропагував ідею братерської єдності слов'янських народів. Громадяни України «прозріли», зрозуміли, що тільки сильна державність, як форма самоорганізації народу із могутнім потенціалом обороноздатності, дає шанс на мирне сьогодні й відкриває дорогу в щасливе завтра.

Звідси випливає, що Державність є найвищою національною цінністю. У ній немає місця приниженню національної гідності, вона будується на принципах компліментарного ставлення до інших народів, направлена на захист прав і свобод своїх громадян, забезпечення їм достойного рівня життя.

*Р. Сопівник – доктор педагогічних наук,
завідувач кафедри педагогіки НУБіП
України³³.*

³³ Виховання і самовиховання на засадах національно-патріотичних цінностей: методичний посібник для студентів і науково-педагогічних працівників аграрних і

10. Індикатори ефективності реалізації програми виховання

І рік навчання

Студент

1. Знати назву, дату заснування, головні етапи розвитку університету.
2. Знати дату створення факультету, наукові школи.
3. Мати читацький квиток бібліотеки НУБіП України, бути членом спортивної секції або художнього колективу, клубу за інтересами, гуртка чи значитися в активі студентського самоврядування.
4. Знати елементи здорового способу життя.
5. Знати й розуміти присягу студента НУБіП України
6. Знати правила внутрішнього розпорядку, правила поведінки в гуртожитку (для мешканців гуртожитку).
7. Знати організаційну структуру групи (хто староста, профорг, культорг, спорторг).
8. Знати походження свят День захисника України, День пам'яті та примирення.
9. Відвідати Собор святої Софії, Михайлівський золотоверхий, Музей анатомії та Ботсад НУБіП України.

Наставник

1. Знати студентів групи, їх нахили та обдарування
2. Провести соціометрію і виявити «зірок» і «відторгнутих».
3. Знати й розуміти етичний кодекс науково-педагогічного працівника НУБіП України.
4. Володіти методиками діагностики особистості (психометричний тест С.Делінгер, самооцінки, референтометрії та ін.)

5. Знати походження свят День захисника України, День пам'яті та примирення.
6. Мати оцінку не нижче «2» за методикою оцінювання наставника «Очима студентів».
7. Володіти інформацією про середній бал успішності в групі та знати навчальні досягнення кожного студента.
8. Володіти інформацією про середній бал академічного рейтингу групи.

II рік навчання

Студент

1. Знати, яким подіям присвячений Меморіал слави університету.
2. Знати імена студентів-героїв та їх подвиг під час оборони Києва в роки II Світової війни.
3. Знати, хто із студентів університету входить до Небесної сотні.
4. Знати імена студентів і НПП воїнів АТО.
5. Знати державні символи України. Напам'ять знати Гімн, історію походження Герба і Прапора України.
6. Знати суть переможних битв із минулого українського народу (битва на Синіх Водах, битва під Оршею, Конотопська битва).
7. Знати, хто такі «Кіборги», «Промберги», а також хто такий Костянтин Могилко.
8. Відвідати музеї «Козак Мамай», «Прадавня – Арата Україна», Десятинну церкву, побувати на Андріївському узвозі та на Аскольдовій могилі.
9. Відвідати парк «Софіївка», Камянець-Подільську фортецю, Геєтьманську столицю в Батурині, музей Т.Шевченка.

Наставник

1. Знати оборонців м. Києва та їх подвиг у роки II Світової війни.
2. Знати ім'я студента та його біографію, який є героєм Небесної сотні.
3. Знати про подвиг К.Могилка.
4. Володіти методикою виховання особистості в колективі за А.Макаренком.
5. Ознайомитися з працями В.Сухомлинського «Народження громадянина», «Сто порад учителям».
6. Знати походження свят і заходів, які проводяться чи відзначаються в університеті.
7. Передати частину виховних функцій активу студентської групи .
8. Володіти інформацією про середній бал успішності в групі та знати навчальні досягнення кожного студента.
9. Володіти інформацією про середній бал академічного рейтингу групи.

III рік навчання

Студент

1. Може пояснити, які вибіркові дисципліни він вивчав і як це нагодиться в його майбутній професії.
2. Знає та може пояснити суть понять «ноосферогенез», «сталий розвиток суспільства».
3. Може пояснити, у чому виявляється господарська дбайливість фахівця аграрної галузі.
4. Володіє інформацією про членів ради роботодавців та знає сферу їх професійної діяльності.
5. Відвідав не менше як три провідні агропідприємства в Україні чи за кордоном за профілем майбутньої професійної діяльності.
6. Може пояснити суть і цінність майбутньої професії.

7. Володіє прийомами професійного самовиховання.

Наставник

1. Може назвати не менше як три агропідприємства, на які організував екскурсії підопічних студентів.
2. Може навести приклади про надану допомогу студентам у виборі дисциплін вибіркової частини навчального плану.
3. Надає інформацію студентам про членів ради роботодавців та сферу їх професійної діяльності.
4. Залучає студентів до роботи в наукових гуртках і дослідницькій діяльності.
5. Поводить роз'яснювальну роботу, організовує заходи з метою формування в студентів ціннісного ставлення до професії.
6. Умотивовує студентів до професійного самовдосконалення.
7. Володіє інформацією про середній бал успішності в групі та знає навчальні досягнення кожного студента.
8. Володіє інформацією про середній бал академічного рейтингу групи.

IV рік навчання

Студент

1. Визначився із місцем майбутньої роботи чи продовження навчання в НУБіП України (магістратура).
2. Знає, які магістерські програми за фаховим спрямуванням функціонують на факультеті чи в університеті.
3. Знає про лідерів агропромислової галузі.
4. Здійснив усвідомлений вибір тематики дослідного проекту.
5. Знає про функціонування сучасних агропідприємств.

6. Відвідав провідні агропідприємства Київщини та України (наприклад «Агросоюз», АМАКО, «Миронівський хлібопродукт», «НІБУЛОН», «Агроекологія», «РОСТА» тощо).

7. Відвідав Національний науково-природничий музей НАН України.

Наставник

1. Організовує екскурсії студентів на провідні агропідприємства Київщини та України.
2. Допомогає студентам із вибором тематик дослідних проєктів відповідно до здібностей та інтересів.
3. Організовує екскурсію в Національний науково-природничий музей НАН України.
4. Надає інформацію про магістерські програми за фаховим спрямуванням, що функціонують на факультеті чи в університеті.
5. Володіє інформацією про середній бал успішності в групі та знає навчальні досягнення кожного студента.
6. Володіє інформацією про середній бал академічного рейтингу групи.

11. Стимули результативності виховного процесу

Стимули для навчання студентів

1. Професійний ріст.
2. Можливість отримати високооплачувану роботу за фахом.
3. Інтерес до професії.
4. Високий рівень викладання.
5. Проходження практики в провідних організаціях галузі.
6. Стажування за кордоном, практика за кордоном, отримання подвійного диплома.
7. Зарахування в магістратуру за державним замовленням.
8. Поселення в гуртожиток.
9. Стипендія.
10. Премія.

Стимули для науково-педагогічних працівників

1. Професійна самореалізація.
2. Додаткові бали в рейтинг.
3. Визнання досягнень у викладацькій діяльності (подяки, грамоти тощо).
4. Преміювання НПП з високим рівнем викладання начальних дисциплін (за результатами оцінювання студентами та деканатом).
5. Переведення на посади (старшого викладача, доцента, професора).

12. Календар ювілейних дат на 2017 рік

Президент України оголосив 2017 рік **роком Української революції 1917 - 1921 рр.**

15.01 – 25 років (1992) тому затверджено Верховною Радою України Державний Гімн України «Ще не вмерла Україна».

28.01 – 25 років від дня затвердження Державного Прапора України (1992).

24.02 – **100 років** від дня народження **Тетяни Нилівни Яблонської** (1917-2005), української художниці.

16.05 – **200 років** від дня народження **Миколи Івановича Костомарова** (1817-1885), українського історика, етнографа, письменника, фольклориста, громадського діяча.

23.08 – **150 років** від дня народження **Осипа Степановича Маковця** (1867-1925), українського поета, прозаїка, критика, публіциста, літературознавця, перекладача.

20.11 - **300 років** від дня народження **Кониського Григорія Осиповича** (чернече ім'я Георгій) (1717–1795), українського філософа, письменника, церковного і культурного діяча.

Інші пам'ятні дати 2017 р.

10.01. – 420 р. від дня народження Петра Могили.

14.01. – 135 років від дня народження Ілларіона (Івана Івановича Огієнка) (1882–1972), церковного діяча, ученого, педагога.

26.01 – 120 років від дня народження Івана Юліановича Кулика (за паспортом - Ізраїль Юделевич (1897-1937), українського письменника, поета, прозаїка, перекладача.

1.02 – 120 років від дня народження Євгена Филімоновича Маланюка (1897-1968), українського письменника.

25.02 – 130 років від дня народження Леся Курбаса (Олександр-Зенон Степанович) (1887–1937), українського режисера, актора, драматурга, публіциста, перекладача.

5.03 – 190 років від дня народження Леоніда Івановича Глібова (1827-1893), українського поета, байкаря.

16.03 – 135 років від дня народження Христини Олексіївни Алчевської (1882-1931), української письменниці, прозаїка, поетеси і педагога.

- 17.03 – 120 років від дня народження Олеся Йосиповича Бабія (1897-1975), українського письменника та літературознавця.
- 22.03 – 175 років від дня народження Миколи Віталійовича Лисенка (1842–1912), українського композитора, піаніста, педагога, хорового диригента, музично-громадського діяча, етнографа.
- 25.04 – 110 років від дня народження Миколи Трублаїні (Трублаєвський Микола Петрович) (1907-1941), українського письменника.
- 5.05 – 110 років від дня народження Ірини Вільде (справжнє ім'я Дарина Дмитрівна Макогон) (1907-1982), української письменниці.
- 15.05 – 160 років від дня народження Андрія Яковича Чайковського (1857-1935), українського письменника.
- 24.05 – 105 років від дня народження Михайла Панасовича Стельмаха (1912-1983), українського письменника, драматурга.
- 1.06 – 80 років від дня народження Вадима Петровича Скомаровського (1937), українського поета.
- 2.06 - 210 років від дня народження Івана Максимовича Сошенка (1807-1876), українського живописця, друга Т.Г. Шевченка.
- 12.06 – 100 років від дня народження Алевтини Іванівни Дрозд (1917-1996), української поетеси.
- 13.06 – 70 років від дня народження Василя Васильовича Моруги (1947-1989), українського поета, перекладача, журналіста.
- 15.06 – 115 років від дня народження Наталії Андріївни Лівицької–Холодної (1902-2005), української письменниці, поетеси, перекладача.
- 15.07 – 100 років від дня народження Марії Авакумівни Познанської (1917-1995), української поетеси.
- 21.07 – 110 років від дня народження Олега Ольжича (справжнє ім'я Олег Олександрович Кандиба) (1907-1944), українського поета.
- 24.07 – 110 років від дня народження Василя Олександровича Мисика (1907-1983), українського поета, перекладача.
- 5.08 – 80 років від дня народження Юрія Михайловича Хорунжого (1937-2007), українського письменника.
- 6.09 – 120 років від дня народження Івана Кіндратовича Микитенка (1897-1937), українського письменника і драматурга.
- 9.11 – 140 років від дня народження Богдана Сильвестровича Лепкого (1872–1941), українського письменника, педагога, перекладача, літературознавця, художника.
- 3.12 – 295 років від дня народження Григорія Савича Сковороди (1722-1794), українського поета, філософа.
- 18.12 – 125 років від дня народження Миколи Гуровича Куліша (1892-1937), українського письменника, драматурга.
- 24.12 – 80 років від дня народження Чорновола В'ячеслава Максимовича (1937–1999), політичного діяча, журналіста, дисидента

31.12 – 140 років від дня народження Гната Мартиновича Хоткевича (літературний псевдонім Гнат Галайда) (1877-1938), українського письменника.